

Markedsordningen for storfe, sau/lam og egg
Grunnlagsdokument

1. halvår 2014

Nortura

SAMMENDRAG	4
PRISVURDERING STORFE - UNG OKSE	5
PRISVURDERING SAU/LAM.....	6
PRISVURDERING EGG.....	6
1 I GRUNNLAGSDOKUMENTET GJENNOMGÅS FORHOLD SOM HAR BETYDNING FOR FASTSETTING AV GJENNOMSNITTLIG PLANLAGT ENGROSPRIS	7
2 MARKEDSREGULERING ETTER VOLUMMODELLEN	8
2.1 NORTURAS PLIKTER OG RETTIGHETER SOM MARKEDSREGULATOR ER NEDFELT I FORSKRIFTER OG RETNINGSLINJER	8
2.2 BEGRENSNINGER I BRUK AV GUL STØTTE TVINGER FRAM NYE MÅTER Å ORGANISERE MARKEDSREGULERING PÅ	8
2.2.1 <i>Storfe</i>	8
2.2.2 <i>Sau/lam og egg</i>	9
2.3 NORTURA HAR SOM MARKEDSREGULATOR <i>PLIKTER</i> OG HAR <i>RETT TIL Å IVERKSETTE TILTAK</i>	10
2.3.1 <i>Pliker</i>	10
2.3.2 <i>Tiltak og rettigheter</i>	11
3 EN REKKE MAKROFORHOLD PÅVIRKER MULIGHETSOMRÅDET	13
3.1 INDIKATORER FOR NASJONALØKONOMIEN TILSIER AT FORBRUKERNES KJØPEKRAFT FORBLIR HØY, MEN MULIGENS FORBRUKET REDUSERES NOE	13
3.2 HOVEDTREKK NASJONALT FORBRUK OG PRISER	14
3.3 PRODUKSJON AV KJØTT OG EGG MÅ TILPASSE SEG ENDRINGENE I SPISEVANER	15
3.3.1 <i>Kjøttforbruk per innbygger</i>	15
3.3.2 <i>Volumutvikling på varegruppenivå</i>	17
3.3.3 <i>Hovedtrender innen spisevaner</i>	17
3.3.4 <i>Trender spesielt viktig for egg</i>	18
3.4 IMPORT OG INTERNASJONALE BETINGELSER, GRENSEHANDEL.....	18
3.4.1 <i>Importvernet er essensielt for norsk produksjon av kjøtt og egg</i>	18
3.4.2 <i>Kjøtt er en viktig vare i grensehandelen</i>	19
3.4.3 <i>Produksjons- og markedsutvikling internasjonalt</i>	20
3.5 STORTINGSMELDING 9 (2011-2012) LEGGER RAMMER FOR LANDBRUKSPOLITIKKEN	21
3.6 JORDBRUKSAVTALEN 2013.....	22
3.7 INTERNASJONALE RAMMER BEGRENSER HANDLEFRIHETEN.....	22
3.7.1 <i>WTO (World Trade Organisation) setter begrensninger på tollnivået og bruk av subsidier</i>	23
3.7.2 <i>Landbruk er i utgangspunktet unntatt fra EØS, men med viktige unntak!</i>	23
3.7.3 <i>Matvarer fra MUL, GSP og SACU</i>	24
3.7.4 <i>Importkvoter</i>	24
4 OVERORDNET OM NORSK JORDBRUK OG NÆRINGSMIDDELINDUSTRI	25
4.1 MARKED OG PRIS – PROGNOSE	25
4.1.1 <i>Kjøtt- og eggmarkedet i 2013</i>	25
4.1.2 <i>Prognose 2014</i>	25
4.2 PRISDANNELSEN FOR KJØTT OG EGG.....	26
4.2.1 <i>Engrospris</i>	26
4.2.2 <i>Avregningspris</i>	26
4.3 KJØTTPRODUKSJON ER AVHENGIG AV TILSKUDD	28
4.4 PRISUTVIKLING.....	28
4.5 NORSK NÆRINGSMIDDELINDUSTRI	30
5 STORFE	31
5.1 MARKED OG PRISER	31
5.1.1 <i>Storfe 2013</i>	32
5.1.2 <i>Storfe 2014</i>	33
5.1.3 <i>Jevn økning i målpris/ engrospris for storfe</i>	34
5.2 PRISER OG PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET	34
5.2.1 <i>Faktiske butikkpriser enkeltvarer</i>	34

5.2.2	Forbrukerprisene har flatet ut i forhold til engrospris og produsentpris fra 2009.....	35
5.3	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI.....	36
5.4	IMPORTVERN OG INTERNASJONALE PRISER	37
5.4.1	Import av storfe må til for å dekke underskuddet i det norske markedet.....	38
5.4.2	Den internasjonale produksjonen er stabil	39
6	SAU OG LAM.....	41
6.1	MARKED OG PRISER.....	41
6.1.1	Sau og lam i 2013.....	42
6.1.2	Sau og lam i 2014.....	42
6.1.3	Oppnådd pris.....	43
6.2	PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET SAU OG LAM.....	43
6.2.1	Faktiske butikkpriser sau og lam.....	43
6.2.2	Forbrukerprisene har flatet ut i forhold til engrospris og produsentpris fra 2009.....	44
6.3	PRODUKSJON, STRUKTUR, PRODUKSJONSØKONOMI.....	45
6.4	IMPORTVERN OG INTERNASJONALE FORHOLD - SAU/LAM.....	46
6.4.1	Det er behov for snaut 3000 tonn import av sau/lam for å dekke markedet.....	46
6.4.2	Produksjon og prisutvikling internasjonalt	48
7	EGG.....	49
7.1	MARKED OG PRIS.....	49
7.1.1	Egg 2013.....	50
7.1.2	Egg 2014.....	51
7.1.3	Målpris/engrospris.....	51
7.2	PRISER OG PRISDANNELSE ETTER ENGROSPRISPUNKTET FOR EGG.....	51
7.2.1	Forbrukerpriser.....	51
7.2.2	Engrospris, produsentpris og forbrukerpris.....	55
7.3	PRODUKSJON, STRUKTUR OG PRODUKSJONSØKONOMI.....	56
7.4	IMPORTVERN OG INTERNASJONALE FORHOLD - EGG.....	57
7.4.1	Det er noe import av egg, men i begrenset omfang.....	57
7.4.2	Produksjon og prisutvikling internasjonalt	57

Sammendrag

Styrevedtak i Nortura 22. oktober 2013

Nortura fastsetter den planlagte gjennomsnittlige engrospris for representantvaren ung okse i 1. halvår 2014 til kr 55,20 per kg. Dette er en økning på kr 0,20 i forhold til gjeldende planlagt gjennomsnittlig engrospris.

Nortura fastsetter den planlagte gjennomsnittlige engrospris for representantvaren lam i 1. halvår 2014 til kr 68,00 per kg. Dette er en økning på kr 1,80 i forhold til gjeldende planlagt gjennomsnittlig engrospris.

Nortura fastsetter den planlagte gjennomsnittlige engrospris for representantvaren egg i 1. halvår 2014 til kr 18,10 per kg. Dette er en reduksjon på kr 0,10 i forhold til gjeldende planlagt gjennomsnittlig engrospris.

Offentliggjøring av vedtak:

Aktørene i kjøttbransjen ble orientert om vedtaket umiddelbart etter at styrets beslutning er fattet. For øvrig vises det til Nortura Totalmarked sine nettsider: <http://totalmarked.nortura.no>

Markedsordningen skal bidra til at det norske markedet tilbys riktige mengder av kjøtt av storfe, sau/lam og egg til rett tid og med rett kvalitet. Prisfastsettingen vil være det viktigste verktøyet for å lykkes med denne oppgaven. Engrosprisen skal settes slik at det både på kort sikt (først kommende prisperioder) og mellomlang sikt (2 – 3 år) gir grunnlag for en optimal markedsdekning, der både tilførsler fra innenlands produksjon og vedtatt tollfri import tas hensyn til. Innenfor de rammer som dette til enhver tid vil sette for prisfastsettingen, skal prisen settes slik at markedsinntektene sammen med offentlige virkemidler og generelle rammevilkår bidrar til økonomisk bærekraft i hele varekjeden fram til engrosprispunktet. Nortura skal som markedsregulator forvalte denne oppgaven på en transparent og konkurransenøytral måte.

Prisvurdering storfe - ung okse

Prognosene viser et underskudd på storfe på ca. 10 400 tonn i 2014.

Ved fastsetting av engrosprisen skal Nortura som markedsregulator legge stor vekt på prognosene for tilbud og etterspørsel for helt slakt. Det er et behov for, og en politiske målsetningen om, å øke norsk produksjon av storfekjøtt. Fra 1. januar blir det innført et kvalitetstilskudd for slakt for å bedre økonomien i storfeproduksjon og dermed gjøre det mer attraktivt å produsere og levere mer storfe. Isolert sett tilsier prognosen på engrosnivå og den politiske målsetningen om økt produksjon, at prisene bør økes.

I skrivende stund, uke 42, er vi i en situasjon med ca. 1 600 tonn helt slakt på reguleringslager og det er utsikter til at lagrene vil øke. Situasjonen er temporær, men er like fullt alvorlig. Importen av hele og halve slakt til redusert tollsats ble derfor stoppet tidligere enn man har gjort de siste årene.

Det har også vært et skift i etterspørselen etter slakt fra skjærebedrifter. Markedssignaler tilsier at det er overskudd på kommersielt lager, særlig av produksjonskjøtt. Så selv om markedet for biffer og fileter gir rom for en prisøkning, tilsier situasjonen for andre stykningsdeler og produksjonskjøtt at man må være varsom med prisøkning. Den uheldige markedssituasjonen med mye varer på reguleringslager og tilsvarende mye produksjonskjøtt på kommersielt lager, gir derfor svært begrenset rom for prisøkninger på kort sikt.

Underskuddet neste halvår forventes å bli større enn det vi går inn i 2014 med på reguleringslager. Mye tyder på at situasjonen vil normalisere seg i løpet av første halvår 2014. Det er derfor bare tilrådelig med en forsiktig økning av engrosprisene.

I inneværende prisperiode er planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfekjøtt på kr 55,00 per kg for representantvaren for storfe (ung okse, alle klasser R og O unntatt R+ (fettgr. 2-, 2 og 2+). **Ut fra en samlet vurdering foreslås en økning i planlagt gjennomsnittlig engrospris på kr 0,20 per kg til 55,20 kr per kg for første halvår 2014.**

Prisvurdering sau/lam

Prognosen viser en underdekning av norsk sau/lam i 2014 på ca. 1 350 tonn sau/lam.

De makroøkonomiske utsiktene, viser en noe roligere økonomisk utvikling enn de siste par årene. Sau/lam er relativt høyt priset sammenlignet med andre kjøttslag og det tilsier at man bør være forsiktig med å øke prisene. Det er imidlertid et vedvarende underskudd i markedet, særlig for lam.

Behovet for å øke norsk produksjon av lammekjøtt tilsier et løft i økonomien i denne produksjonen, og at engrosprisen derfor må økes så mye som de øvrige vurderingskriteriene i analysen gir rom for.

I Jordbruksavtalen 2013 ble målpris avvirket, men det er en forventning til at prisen over hele jordbruksavtaleåret skal opp med 3,50 kr per kg. Fra 1. juli 2013 ble prisen økt med 3,20 kr per kg. Markedssituasjonen tilsier at det er mulig å øke prisene. Det er ønskelig å ta en prisøkning trinnvis, blant annet for å stimulere til leveranser i underskuddsperioder.

Oppsummert, engrosprisen foreslås økt med 1,80 kr per kg til 68,00 kr per kg for første halvår 2014.

Prisvurdering egg

Målt på engrosnivå, er produksjonen av egg i Norge er større enn etterspørselen. Det er prognosert et overskudd på 2 100 tonn i 2014.

På forbrukernivå, salg i dagligvarehandel, har forbruket stagnert etter noen år med økning. Kvantumet egg fra frittgående høns har økt mens egg fra burhøns har falt. Prisene på egg i dagligvarehandelen falt, men volumet har ikke økt. Prisreduksjonen har med andre ord ikke økt forbrukers etterspørsel etter egg.

Økonomien i eggproduksjon er presset på grunn av høye investeringer i nye hus, dvs. høye faste kostnader. Høye kraftforpriser, bl.a. som følge av jordbruksoppkjøret, gir en ytterligere økonomisk byrde. Fastsetting av planlagt gjennomsnittlig engrospris må ses i sammenheng med førtidsslakting i 2013 og at det er søkt om førtidsslakting også for 2014. Som en følge av dette har Fondet for omsetningsavgift for egg blitt redusert. Det er behov for å øke omsetningsavgift i neste halvår som følge av disse tiltakene. Det gir ytterligere press på produsentøkonomien.

Oppsummert, selv om eggproduksjon kunne trenge et økonomisk løft for å dekke opp for høye faste kostnader, er det i dagens markedssituasjon ikke mulig å øke prisen på egg. Hos myndighetene er det klare forventninger om at hvis førtidsslakting skal kunne brukes som produksjonsregulerende tiltak må det samtidig gjøres noe med prisen.

Gjennomsnitt planlagt engrospris foreslås satt ned med 0,10 kr per kg til 18,10 kr per kg for første halvår 2014.

1 I grunnlagsdokumentet gjennomgås forhold som har betydning for fastsetting av gjennomsnittlig planlagt engrospris

Den volumbaserte markedsordningen for storfekjøtt ble vedtatt i Stortinget den 19. juni 2009, som en del av Stortingets behandling av St.prp. nr. 75 (2008 -2009) Om Jordbruksoppjøret 2009. I Jordbruksoppjøret 2013 ble det avtalt at også sau/lam og egg legges over i volummodellen.

I den volumbaserte markedsordningen skal Nortura som markedsregulator fastsette *planlagt gjennomsnittlig engrospris på representantvaren for kommende prisperiode*. Datoen for fastsetting og kunngjøring av planlagt gjennomsnittlig engrospris skal være innen 30. mai og 30. oktober hvert år. Som et grunnlag for den interne og eksterne prosessen fram mot beslutning, blir det utarbeidet et *Grunnlagsdokument*.

Grunnlagsdokumentets hovedfunksjon er å dokumentere og vurdere alle relevante forhold før Nortura fastsetter planlagt gjennomsnittlig engrospris. Det vil være viktig å peke på faktorer som har karakter av å være ekstraordinære.

Dette grunnlagsdokumentet omtaler forhold som er relevante for fastsetting av engrosprisen på storfe, sau/lam og egg for prisperioden 1. januar 2014 – 30. juni 2014. Etter at de fastsatte prisene har blitt kunngjort, vil dokumentet være offentlig tilgjengelig.

Dokumentet for 2. halvår 2013 var det første hvor sau/lam og egg skulle behandles. Vår erfaring var at det ble my gjentakelser. Strukturen på dokumentet er derfor lagt om.

Blå tekst i grønn ramme oppsummerer og konkluderer for det påfølgende avsnittet.

I kapittel 2 gjennomgås de enkelte elementene i markedsregulering etter volummodellen. I kapittel 3 ses det på makroforhold, forbrukertrender og rammevilkår ellers som påvirker mulighetsområdet, mens det i kapittel 4 ses nærmere på de forhold som er mer spesifikke for jordbruket og næringsmiddelindustrien. I kapittel 5, 6 og 7 gjennomgås de produksjonsspesifikke forholdene for henholdsvis storfe, sau/lam og egg.

2 Markedsregulering etter volummodellen

Markedsregulering etter volummodellen skjer innen visse rammer og regelverk. For markedsregulator innebærer det et sett ulike plikter og tiltak. I dette kapittelet gjennomgås regelverket og innholdet i disse.

2.1 Norturas plikter og rettigheter som markedsregulator er nedfelt i forskrifter og retningslinjer

Rammeverket for markedsordningene er nøye nedfelt i offentlige forskrifter og retningslinjer, som har blitt fastsatt etter Stortingets vedtak. De viktigste er:

1. **FOR 2003-07-01 nr 919:** Forskrift om Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering for jordbruksråvarer (Rammeforskriften, fastsatt av LMD, og sist endret 27. juni 2013)
2. **FOR 2005-12-22 nr 1723:** Forskrift om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer (FAT-forskriften, fastsatt av LMD og sist endret 27. juni 2013)
3. **FOR 2008-10-22 nr 1136:** Forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (Fastsatt av Omsetningsrådet og sist endret 26. juni 2013)
4. **Retningslinjer for gjennomføringen av markedsreguleringen av kjøtt** (Fastsatt av Omsetningsrådet 31. mars 2011, endret 21. juni 2013)
5. **Retningslinjer om informasjonsflyt i kjøttsektoren** (Fastsatt av Omsetningsrådet 31. mars 2011, endret 21. juni 2013)
6. **Retningslinjer for markedsregulering av egg** (Fastsatt av Omsetningsrådet 29. mars 2012, endret 21. juni 2013)
7. **Retningslinjer om informasjonsflyt i eggsektoren** (Fastsatt av Omsetningsrådet 21. juni 2013)

2.2 Begrensninger i bruk av gul støtte tvinger fram nye måter å organisere markedsregulering på

Fra juli 2009 gjelder "volummodellen" for storfe. Fra juli 2013 gjelder den også for sau/lam og egg. I volummodellen er *pris* det viktigste virkemiddelet for å regulere tilbud og etterspørsel. Markedsregulator fastsetter en *planlagt gjennomsnittlig engrospris* (med tilhørende prisløype) som skal gi optimal markedsdekning på kort og mellomlang sikt. Sesonglagring er kvantumsbegrenset og reguleringseksport kan kun foretas i særskilte tilfeller.

2.2.1 Storfe

Det har i flere år vært kjent at Norge i økende grad ville stå overfor utfordringer knyttet til rammen for gul støtte i gjeldende WTO-avtale. I jordbruksforhandlingene 2008 ble denne problemstillingen adressert, og det ble enighet om å nedsette ei bredt sammensatt arbeidsgruppe som skulle utrede mulige endringer i markedsordningene for kjøtt og egg. Arbeidsgruppa la fram sin rapport 18. februar 2009. Gruppa konkluderte med å anbefale

overgang fra prisbasert markedsregulering med målpris til en volumbasert modell uten målpris.¹ Arbeidsgruppas anbefalinger ble fulgt opp i jordbruksforhandlingene 2009.

I protokollen fra jordbruksforhandlingene 2009 slås det fast at ”Partene er enige om å velge den såkalte ”volummodellen” som framtidig løsning for markedsregulering av storfe, svin, sau/lam og egg.” Videre heter det at ”I første omgang er partene enige om at storfekjøtt overføres til volummodellen. Dette skjer fra 1. juli 2009”²

Jordbruksoppgjøret 2009 ble behandlet i Stortinget 19. juni. En samlet Næringskomite uttalte følgende i Innst. S. nr 375 (2008-2009)³:

”Komiteen er kjend med at det har vore naudsynt å gjennomføre endringar i marknadsordningane frå 1. juli 2009 for at Noreg skal kunne overhalde sine forpliktelser iht. WTO-avtala. I fjorårets jordbruksoppgjær vart partane samde om å setje ned ei arbeidsgruppe som skulle kome med forslag til korleis dette kunne gjerast. Komiteen syner til at partane i årets jordbruksoppgjær er samde om at den såkalla ”volummodellen” skal veljast som framtidig modell for marknadsregulering for storfe, svin, sau/lam og egg. Komiteen har vidare merka seg at det under forhandlingane vart avklart at storfekjøtt er det produktet som i fyrste omgang skal overførast til volummodellen, og at målprisen på storfe vil bli avvikla frå 1. juli 2009.

Komiteen ser dette som eit framtidsretta og viktig grep, som ein samla komité stiller seg bak. Komiteen har òg tru på at ei slik ordning er robust nok til å kunne vidareførast under ei eventuell ny WTO-avtale, noko som er svært viktig av omsyn til stabilitet og påreknlegheit for bonden.”

Stortinget ga ved sin behandling enstemmig tilslutning til forslaget om ny markedsordning, slik den er presentert i St. prp. nr 75 (2008-2009).

2.2.2 Sau/lam og egg

Med grunnlag i jordbruksforhandlingene i 2012 ble det nedsatt en arbeidsgruppe med mandat til å utrede omlegging av markedsordningen for lam og egg til volummodellen. Det resulterte i utredningen *Markedsordningen for lam og egg; omlegging til ”Volummodellen”*⁴.

I sluttprotokollen fra Jordbruksforhandlingene 2013, står følgende:

Partene er enige om fastsetting av målprisene for kjøtt og egg fra 01.07.2013 slik det framgår av fordelingsskjemaet. Partene er enige om overflytting av markedsordningene for lam og egg til volummodellen fra 01.07.2013. Sau skal inngå i volummodellen sammen med lam, og omleggingen implementeres innenfor gjeldende bestemmelser for volummodellen for storfe. Dette gjelder også for egg, med unntak av at for egg kan det fortsatt gjennomføres reguleringslagring uten volumbegrensning. For egg vil partene for øvrig vise til brev av 22.03.2013 om ”Høring av forslag til endringer i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer m.m.”.

I utredningen konkluderte flertallet med at sau skulle holdes utenfor markedsreguleringen. Mindretallet, bestående av NB, NBS og Nortura, mente at sau burde behandles sammen med lam. Jordbrukets organisasjoner fikk gjennomslag for dette i jordbruksforhandlingene.

¹ Rapport fra Arbeidsgruppe om markedsordningene for kjøtt og egg. Rapport avgitt 18.02.2009

² Jordbruksoppgjøret 2009 Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 16. mai. 16.05.2009.

³ Innst. S.nr 375 (2008-2009)

⁴ Arbeidsgrupperapport 15.11.2012 LMD – Markedsordningene for lam og egg. Omlegging til ”Volummodell”.

Ordningen for lam/sau er med det lik ordningen for storfe. Volummodellen for egg vil avvike fra den for storfe og sau/lam ved at sesonglagringen ikke er begrenset. Uavhengig av dette, så skiller markedsreguleringen på egg seg fra de andre markedsordningene ved at det er *dobbel mottaksplikt* (se 2.3.1).

2.3 Nortura har som markedsregulator plikter og har rett til å iverksette tiltak

Som produsenteid samvirke vil Nortura i gjennomføringen av markedsreguleringen medvirke til best mulige og langsiktige inntektsmuligheter for kjøtt- og eggprodusentene. Dette vil det bare være mulig å oppnå gjennom et langsiktig balansert marked. På basis av løpende markedsprognoser skal markedsregulator vurdere avsetningsmuligheter innenlands, og ved behov iverksette nødvendige avsetningstiltak i samsvar med forskriftene og tilhørende regelverk. Markedsregulator har med andre ord en del *plikter* og ansvar for en rekke *tiltak*.

Jamfør protokollen fra Jordbrukforhandlingene, så skal omleggingene for sau/lam og egg gjennomføres "*innenfor gjeldende bestemmelser for volummodellen for storfe*". Norturas ansvar og oppgaver i den nye markedsordningen for sau/lam blir derfor som de har vært for storfekjøtt siden 2009. Det gjør den også for egg, med visse modifikasjoner.

2.3.1 Plikter

Mottaksplikt

Nortura har mottaksplikt av fra alle produsenter av storfe, sau/lam og egg. For egg har også Nortura plikt til å ta imot egg fra uavhengige eggpakkerier, den såkalte *doble mottaksplikten*. Hvor mye egg Nortura er pliktig å ta imot fra de andre eggpakkeriene beregnes månedlig som differansen mellom total produksjon og estimert salg fordelt etter markedsandel foregående år. For storfe og sau/lam har Nortura dobbel mottaksplikt bare når det iverksettes *reguleringsekspert*.

Forsyningsplikt

Nortura som markedsregulator har forsyningsplikt til uavhengige aktører. I tilfeller hvor det ikke er mulig å dekke etterspørselen fra uavhengige aktører og eget behov, skal Nortura søke å gi alle aktører samme dekningsgrad med norsk råvare med utgangspunkt i aktørenes bestilling. For egg er det månedsvis bindende bestilling.

Prisfastsetting

Prisfastsetting er det viktigste verktøyet markedsregulator har til rådighet for å utøve sin funksjon som markedsregulator. Nortura har som markedsregulator ansvar for å fastsette *en planlagt gjennomsnittlig engrospris* to ganger i året, med tilhørende prisløype, for storfe, sau/lam og egg.

Prognoser og plikt til å varsle om behov for tiltak

Nortura skal utarbeide og offentliggjøre seks prognoser for produksjons- og forbruksutvikling per år.

Når Nortura ser at det er behov for til for å regulere produksjonskapasiteten og/eller stimulere etterspørselen, plikter Nortura å varsle om det. Nortura har likeledes *rett* til å forslå hvilke tiltak som bør gjøres.

Informasjonsplikt

Nortura har plikt til å informere om prognoser, den planlagte gjennomsnittlige engrospris og tilhørende prisløype. Nortura har plikt til å informere om tiltak som iverksettes for å motvirke ubalanse i markedet.

2.3.2 Tiltak og rettigheter

Nortura har som markedsregulator *plikt* til å varsle om behov (se over) for og *rett til å foreslå tiltak* for å regulere produksjonskapasiteten og/eller stimulere etterspørselen:

Sesonglagring

Innlegg på sesonglager foretas ved markedsoverskudd, og blir avgrensa til forhåndsfastsatte volum, med grunnlag i sesongvariasjoner. Uttak fra lager vil skje ved underskudd i markedet. Sesonglagringen er viktig for balansering av markedet i forhold til etterspørsel og utjevning av markedet over tid. Det godgjøres lagerkompensasjon.

Det maksimale årlige kvantum for sesonglagring fastsettes av Omsetningsrådet etter forslag fra Nortura. Omsetningsrådet vedtok den 23. juni 2009 at maksimalt årlig kvantum for innlegg av storfekjøtt på reguleringslager til 2 500 tonn⁵. Maksimalt årlig kvantum for innlegg av sau og lam på reguleringslager ble fastsatt til 3500 tonn av Omsetningsrådet 21. juni 2013. For egg, i motsetning til sau/lam og storfe, er det ingen volumbegrensning på sesonglagringen.

Faglige tiltak og opplysningsvirksomhet

Tildeling av midler til Faglige tiltak og Opplysningsvirksomhet skjer i tråd med bestemmelsene i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetningen av jordbruksvarer (FOR 2008-10-22 nr 1136) med tilhørende retningslinjer om anvendelse av midler fra omsetningsavgiften til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. Slike tiltak finansieres med omsetningsavgift, og endringer i markedsordningene for lam/sau og egg medfører ingen endringer av prosedyrer for disse elementene i markedsordningen.

Produksjonsregulering

Produksjonsregulering som finansieres over omsetningsavgiften er et nyttig verktøy for rask og ressurseffektiv regulering av tilbud og etterspørsel. I *St.prp. nr 75 (2008-2009) Om Jordbruksoppkjøret 2009* slås det fast at ”Innenfor volummodellen skal det etter vedtak i Omsetningsrådet, fortsatt være adgang for markedsregulator til å gjennomføre produksjonsregulering.”

Dette er nedfelt i *Retningslinjer for gjennomføring av markedsregulering for kjøtt*: ”Eventuelle andre avsetnings- og produksjonsregulerende tiltak kan gjennomføres etter forhåndsgodkjennelse fra Omsetningsrådet i det enkelte tilfellet.” Tilsvarende er nedfelt i retningslinjene for markedsregulering av egg.

Produksjonsregulerende tiltak finansiert over omsetningsavgiften vil som hovedregel være av frivillig karakter, og kompensasjonen dimensjoneres etter ordningens innhold og omfanget av den økonomiske belastningen for produsenter som deltar.

Priskompensasjon ved produksjon av skilleprodukter

Ved omleggingen av markedsreguleringen av egg til volummodellen forsvant mulighetene for reguleringseksport. Mulighetene for priskompensasjon har vært der tidligere, men ordningen

⁵ Protokoll Oms.rådet fra møte 23.juni 2009

har ikke blitt brukt på lang tid. Som en erstatning for bortfallet av reguleringseksport, har man gjeninnført sats på prisnedskrivning. Prisnedskrivning for skilleprodukter utbetales uavhengig av marked.

Reguleringseksport – kun unntaksvis

Reguleringseksport skal bare unntaksvis benyttes. Dersom Omsetningsrådet i alvorlige markedssituasjoner åpner for reguleringseksport, skal Nortura også ha mottaksplikt fra uavhengige aktører ut fra deres relative andel av det volumet som planlegges eksportert.

3 En rekke makroforhold påvirker mulighetsområdet

Både tilbuds- og etterspørselssida påvirkes av den generelle økonomiske og sosiale utviklingen og de politiske rammevilkårene. I dette kapitlet peker vi på noen sentrale områder av utviklingen i nasjonaløkonomien, forbruks- og befolkningsutvikling, utviklingen i BNP, lønns- og kostnadsvekst, realinntekt, konsumpris- og renteutvikling. I tillegg omtales kort noen viktige trender i forbrukermarkedet.

De makroøkonomiske forholdene og tilsier at det ligger til rette for en begrenset prisøkning. Det er imidlertid tegn til noe nedkjøling av økonomien og økt sparing. Det kan ha innvirkning på forbrukernes kjøpsatferd.

3.1 Indikatorer for nasjonaløkonomien tilsier at forbrukernes kjøpekraft forblir høy, men muligens forbruket reduseres noe⁶

Norsk økonomi har vært god etter tilbakeslaget under finanskrisen og arbeidsledigheten er fortsatt lav. Veksten har imidlertid avtatt noe det siste året og vært lavere enn tidligere anslått. BNP for Fastlands-Norge økte ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall med 0,2 prosent fra første til andre kvartal i år.

Det private forbruket har utviklet seg svakt, og husholdningenes sparing har økt ytterligere. Kapasitetsutnyttingen i norsk økonomi vurderes nå å være nær et normalt nivå og lønnsveksten har avtatt. Fremover kan lavere inntektsvekst i husholdningene og svake vekstutsikter i Europa bidra til litt lavere vekst i norsk økonomi.

Lønnsutviklingen har siden begynnelsen av 1990-åra vært sterkere enn prisutviklingen i Norge. Vi har derfor hatt en betydelig reallønnsvekst i perioden. I 2013 er årslønnsveksten anslått til 4 prosent som innebærer en reallønnsvekst i 2013 på 2,5 prosent. Det er en nedgang fra 3,2 prosent fra i fjor.

Lønnsveksten anslås til 4 prosent i 2014, som er litt høyere enn tidligere anslått. I 2015 og 2016 anslås lønnsveksten til 4¼ prosent. Med en slik utvikling i lønnsveksten øker husholdningenes kjøpekraft noe mindre enn tidligere anslått. Det private forbruket vokser med i underkant av 3 prosent årlig gjennom prognoseperioden, og at spareren holder seg høy.

Endringer i Norges Banks styringsrente vil normalt ha innvirkning på de mest kortsiktige rentene i pengemarkedet og for bankenes innskudds- og utlånsrenter. Renten settes med sikte på at inflasjonen over tid skal være nær 2,5 prosent.

I rentemøtet den 20. juni 2013 besluttet Hovedstyret i Norges Bank å holde styringsrenta uendret på 1,5 prosent⁷. Norges Bank antar at styringsrenten ville bli holdt på dagens nivå det nærmeste året. Den antas å måtte øke noe etter det tidspunktet, men økningen kommer senere enn tidligere estimert.

⁶ Basert på Norges Bank - Pengepolitisk rapport 3/13 der annet ikke er nevnt.

⁷ Norges Bank, Hovedstyrets begrunnelse for rentebeslutningen <http://www.norges-bank.no/no/om/publisert/pressemeldinger/2013/rentebeslutning-juni/>

I begrunnelsen heter det at aktiviteten i norsk økonomi ser ut til å være lavere enn tidligere antatt. På den andre siden har inflasjonen vært litt høyere enn ventet. Styringsrenten er lav fordi prisveksten er lav og rentene ute er svært lave. Den norske kronen er sterk og har vært det over lengre tid, men har svekket seg mot samtlige valutaer det siste året.

Fortsatt usikre økonomiske utsikter hos våre handelspartnere

Norges Bank estimerer at veksten hos handelspartnerne øker fra 1¼ prosent i 2013 til 2½ prosent i 2014. Det ventes noe høyere vekst i enkelte industriland og lavere vekst i fremvoksende økonomier. Den globale veksten anslås å bli 2½ prosent i år, litt under gjennomsnittet for de siste 30 årene⁸.

Krisen i euroområdet de siste to og et halvt årene har forsterket de negative ettervirkningene etter finanskrisen i 2008 og 2009. Det er lav økonomisk vekst, høy gjeld og store budsjettunderskudd. Dette har svekket tilliten til statsfinansene i flere land. EU og myndighetene i eurolandene har gjennomført og varslet tiltak som kan bidra til å gjenoppbygge tilliten til eurosamarbeidet. Gjenoppbygges tilliten kan den økonomiske utviklingen slå om tidligere enn ventet.

3.2 Hovedtrekk nasjonalt forbruk og priser

Ved inngangen til 2. kvartal 2013 er folketallet i Norge 5,06 millioner. Vekstraten er på 1,3 prosent per år. SSBs framskrivinger viser at folketallet vil fortsette å stige og vi vil ha passert 6 millioner i 2030⁹. I et land hvor alle spiser seg mette, er befolkningsveksten den viktigste driveren i utviklingen i forbruket.

Norske husholdninger bruker en stadig mindre del av budsjettet på mat. Samtidig har innholdet i matkurven forandret seg mye på 50 år. Forbruket av fisk og poteter (målt i antall kilo) er betydelig redusert og vi spiser mer kjøtt.

Prisutvikling

Fra august 2012 til august 2013 steg KPI med 3,2 prosent. Prisveksten har tatt seg raskt opp de siste månedene og vært høyere enn anslått i Pengepolitisk rapport 2/13¹⁰. Norges Bank anslår en økning i KPI for 2013 på 2 ¼ prosent, en betydelig oppjustering fra 1 ½ prosent estimert i vår.

For matvarer og alkoholfrie drikkevarer var økningen på 2,9 prosent. På den annen side, så falt matvareprisene falt mindre fra juli til august i år enn de gjorde i tilsvarende periode i fjor¹¹. I følge Pengepolitisk rapport 3/13, økte matvareprisene kraftig i sommer og mer enn den beregnede effekten av jordbruksoppjøret skulle tilsi.

KPI for kjøttvarer året sett under ett økte marginalt med 0,6 prosent, men det fordeler seg skjevt mellom ulike kjøttslag. Storfe i form av biffer o.l økte med 7,4 prosent, og kjøttdeig med 5,3 prosent. Alle andre kjøttslag har lavere priser i dag enn for ett år siden¹².

⁸ Norges Bank - Pengepolitisk rapport 3/13

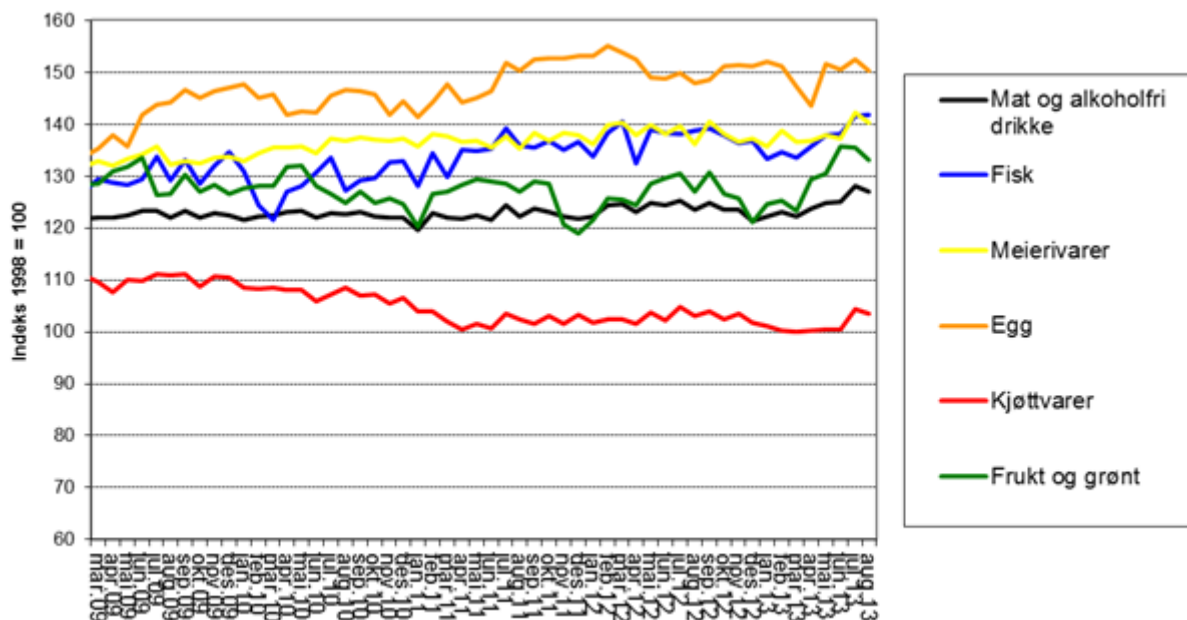
⁹ <http://www.ssb.no/befolkning/>

¹⁰ Norges Bank – Pengepolitisk rapport 3/2013

¹¹ <http://ssb.no/priser-og-prisindekser/statistikker/kpi/maaned/2013-09-10#content> , 19.09.2013

¹² <http://ssb.no/priser-og-prisindekser/statistikker/kpi/maaned/2013-09-10#content> , 19.09.2013

Figur 3-1 viser prisindeksen for matvarer og matvaregrupper for perioden 1998 – august 2013, med 1998 som referanseår. Figuren viser at prisene på kjøtt i perioden har steget betydelig mindre enn gjennomsnittet for matvarer. Egg har steget noe mer enn matvarer totalt sett.

Figur 3-1 viser utvikling i matvareprisindekser.

Se kapittel 5, 6 og 7 for en nærmere beskrivelse av priser og prisdannelsen for hhv storfe, sau/lam og egg.

3.3 Produksjon av kjøtt og egg må tilpasse seg endringene i spisevaner

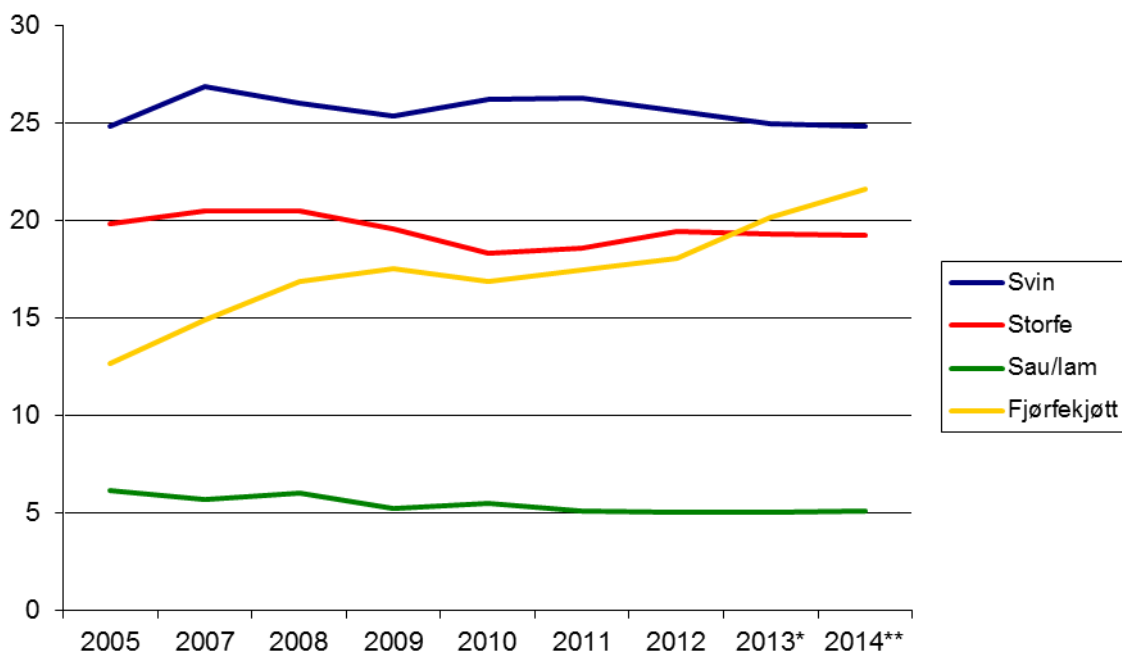
Kjøttforbruket øker marginalt, men store forskjeller mellom kjøttslagene. Det er fortsatt en dreining av forbruket mot hvitt kjøtt (fjørfe). Etterspørselen etter stykningsdeler som biffer og fileter er også økende på bekostning av kjøttdeig o.l.

Egg er friskmeldt for kolesterolanklager. Etterspørselen har økt noe de siste årene, jfr. Nielsen, men veksten har den siste tiden stagnert og prisen har falt.

3.3.1 Kjøttforbruk per innbygger

Kjøttforbruket per innbygger har vokst relativt kraftig gjennom nittitallet og fram til 2008. Veksten er i stor grad i form av økt forbruk av hvitt kjøtt, som kylling.

Figur 3-2 viser utviklingen fra 1989-2011, basert på engrossalg og folketall.

Figur 3-2 Kjøttforbruk per innbygger

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har beregnet det reelle kjøttforbruket, korrigert for bein, avskjær og annet svinn som ikke spises (Tabell 3-1). Det reelle kjøttforbruket ligger på rundt 50 kg i året. I følge disse tallene er det forbruket av storfe og fjørfe som øker mest, mens mengden lam er noe redusert.

Tabell 3-1 Kjøttforbruk per innbygger 2007-2011¹³

	2008	2009	2010	2011	Endring siste år
Storfe	14,3	13,4	12,9	13,2	2,00 %
Lam	3,9	3,5	3,5	3,3	-4,90 %
Svin	21	20,7	21,1	21,3	0,90 %
Fjørfe	8,7	8,3	8,2	8,4	1,60 %
Vilt	1,3	1,3	1,3	1,3	-1,80 %
Uspesifisert	3,2	3,1	3,2	3,2	1,20 %
Totalt	52,4	50,3	50,2	50,7	0,80 %

I kostholdsdebatten er det ikke bare det totale kjøttforbruket som diskuteres, men også sammensetningen av rødt vs. hvitt kjøtt. I Helsedirektoratets kostholdsråd tilrås det å begrense inntaket av rødt kjøtt (storfe, svin, sau og geit) til 500 gram per uke (700-750 gram råvekt). NILFs beregninger viser at gjennomsnittsförbruket av "rødt" kjøtt er på ca 800 gram råvekt per innbygger. Korrigert for svinn mv. viser dette at gjennomsnittskonsumet av "rødt" kjøtt er litt i overkant av de nye kostholdsrådene. Forbruksutviklingen framover vil ut fra en slik synsvinkel i hovedsak være knyttet til folketallsutviklingen.

¹³ Kilde: Animalia, Kjøttets tilstand 2012

3.3.2 Volumutvikling på varegruppenivå

Tall fra Nielsen på varegruppenivå for området kjøtt og egg hittil i år (pr. uke 36, 2013) viser at totalmarkedet målt i verdi er økt med 1 prosent målt på rullerende år

Tabell 3-2 Verdi- og volumutvikling hittil i år til og med uke 36 2013 med endring fra samme periode i fjor. Viktige varegrupper kjøtt / egg.¹⁴

Varegruppe	Totalmarked hittil i år			
	Verdi (1000 kr)	Endr. (%)	Volum (tonn)	Endr. (%)
Ferskt rent kjøtt	2 637 367	5,9	-	-
Ferskt kjøttpålegg	1 531 656	-4,8	8 858	2,3
Fersk fjærkre	1 766 658	4,0	-	-
Pølser	1 686 855	-2,9	28 755	-4,2
Ferske deiger/farser	1 640 134	4,6	20 607	2,0
Egg	1 287 419	-3,7	28 306	2,9
Spekepølse	1 089 693	4,2	4 717	2,8
Ferskt bearb. kjøtt	796 832	4,4	8 665	-1,5
Skivet spekemat	490 952	-2,3	1 340	-1,8
Fersk postei	330 167	-3,7	2 680	-3,9
Skivet bacon	373 814	7,7	2 388	5,8
Dypfryst bearb. kjøtt	300 271	-9,4	2 610	-15,8
Hermetiske middagsr.	163 254	-5,7	3 517	-8,8
Hermetisk kjøtt	81 094	-9,5	1 135	0,3
Sum varegrupper*	14 501 943	1,0	Ikke tilgj.	-

“Vinnerne” er ferske deiger/farser og skivet bacon spekepølse som går fram i både volum og verdi og mer i verdi enn volum, dvs. høyere enhetspris. Ferskt rent kjøtt og ferskt fjærkre øker også bra i volum. Dypfryst bearbeidet kjøtt, ferske posteier og skivet spekemat faller. For egg faller verdien, mens volumet øker noe.

3.3.3 Hovedtrender innen spisevaner

Ipsos MMIs store spisevaneundersøkelse, Norske Spisefakta 2012, viser at nordmenn er tilfredse med egen økonomi og at fremtidsoptimismen fortsatt er stor. De siste årene har norske forbrukere blitt mindre opptatt av fett og fokuserer mer på naturlig sunn mat. Det er en økende interesse for hvor maten kommer fra, og flere synes det er viktig at maten er norsk. Matinteressen øker, og vi får stadig flere “hobbykokker”.¹⁵

¹⁴ Nielsen

¹⁵ Norske Spisefakta 2012, Ipsos MMI. Shopper trends 2012, Nielsen.

Andre trender som er spesifikt relevante for **kjøttforbruk** som kan nevnes:

- Grilling har blitt betydelig mer populært siden undersøkelsen for to år siden, hele 64 prosent sier de griller mer enn 2 ganger per måned i sesongen.
- Interessen for å lage tradisjonelle norske retter som lapskaus, kjøttkaker osv. økte kraftig for to år siden og har siden holdt seg på det nivået.
- I vurdering av hovedråvare til middag, blir kylling vurdert som billig (69 prosent) og magert (89 prosent), mens 70 prosent svarer at storfekjøtt/biff har spesielt god smak.
- Kun 12 prosent mener kjøtt er noe de helst ikke bør spise for mye av, i tillegg faller andelen som vil spise mindre fett betydelig.

3.3.4 Trender spesielt viktig for egg¹⁶

Mengden egg fra frittgående høner har vokst sterkt og utgjør nå 57 prosent av volumet siste rullerende år i dagligvare. Frittgående økte sterkt i forbindelse med nye krav til drift av høner fra 2012, men etter det har det bare vært mindre økning (jfr. avsnitt 7.2.1). Egg fra buregg/miljøinnredning har sunket og utgjør nå kun 39 prosent av volumet.

Økende krav om merking av buregg/miljøinnredning kan gjøre forbruker mer bevisste på hva de velger. Overgangen til frittgående er i stor grad kjededrevet (særlig Rema 1000). Økologiske egg vokser (+19 prosent), men utgjør fortsatt bare 3,9 prosent av volumet.

For mange er det slik at "egg er egg". Nordmenn er i mindre grad bevisste på dyrehelse enn innbyggerne i mange andre europeiske land, men det er noe mer diskusjon i media og bevissthet rundt dette nå enn for noen år siden. En del, og særlig de som ikke er så prisbevisste, ønsker seg større egg og/eller egg med gulere plomme.

Egg er for lengst friskmeldt ifht. kolesterol og svært få er nå bekymret for å spise for mye egg som er en stor forskjell fra 5-10 år siden.

3.4 Import og internasjonale betingelser, grensehandel

Importen, importvernet og de internasjonale prisene tilsier at det er rom for nasjonale prisdannelse. Grensehandelen er imidlertid økende og kjøtt er en viktig vare i denne trafikken.

Import av egg/kjøtt til Norge kan grupperes i tre hovedgrupper: Import innenfor fastsatte kvoter med redusert eller ingen toll, import til full toll og grensehandel.

3.4.1 Importvernet er essensielt for norsk produksjon av kjøtt og egg

I Statsbudsjettet for 2013, framlagt høsten 2012, ble det foreslått prosenttoll for biffer og fileter av storfe og for hele og halve skrotter av sau/lam. Dette ble vedtatt med virkning fra 1. januar 2013.

Biffer og fileter av storfe er de varene som har vært mest utsatt for importkonkurranse, både i form av import innenfor kvoter (GSP osv.), men også til dels import til full toll (jf. avsnitt 0). Mulighetene for å ta ut pris ble i 2012 vurdert som begrenset som følge av prispress fra

¹⁶ Norske Spisefakta 2012, Ipsos MMI. Shopper trends 2012, Nielsen.

importert vare. Prosenttollen vil igjen gjøre det i større grad mulig å fordele prisutviklingen på hele dyret.

Overgangen fra kronetoll til prosenttoll i 2013 på hele og halve skrotter av sau/lam gir gode muligheter for en normal prisutvikling på sau/lam framover.

Til tross for overproduksjon av egg året sett under ett, kan det være behov for import i perioder. Det ble i 2012 importert om lag 1200 tonn skallegg, dvs. snaut to prosent av norsk produksjon. Det antas at det meste av importen er foretatt innenfor kvoten på 1585 tonn (3.7.4). Prissettingen på skallegg er ikke begrenset av det generelle tollvernet.

Prisingen av skilleprodukter, eggehvite og plomme, vil imidlertid kunne begrenses av tollvernet. Tollvernet for disse varene som en del av RÅK-vare er også lavt sammenlignet med prisdifferansen.

3.4.2 Kjøtt er en viktig vare i grensehandelen

Nordmenn handlet for 11,6 milliarder kroner på dagsturer til utlandet i 2012. Dette er en økning fra 2011 på en prosent. 55 prosent av grensehandelen skjer i Strømstad–Svinesund-området, Charlottenberg står for 18 prosent, mens handlestedene i resten av Sverige står for 19 prosent. Det betyr at 94 prosent av den norske grensehandelen skjer i Sverige.

Fra dagens undersøkelse startet i 2004, har grensehandelen økt med 32 prosent.¹⁷

Kjøtt står for en betydelig del av grensehandelen, men det er vanskelig å finne sikre tall for volumene som omsettes. I 2006 gjennomførte det svenske jordbruksverket en undersøkelse hvor de kom frem til at kjøtt var det viktigste matvareproduktet i grensehandelen mot Norge. Mengden solgt kjøtt utgjorde da 20 prosent av den norske kjøttproduksjonen. Seks prosent av den svenske kjøttproduksjonen ble solgt til Norge gjennom grensehandel. Prisforskjellene mellom Norge og nabolandene er sannsynligvis en av driverne bak grensehandelen sammen med god infrastruktur som gir kortere reisetid.¹⁸

Tabell 3-3 viser prisnivåer for diverse matvarer, drikkevarer og tobakk i noen utvalgte europeiske land, målt i indekser. Tabellen viser blant annet at vi har et prisnivå for matvarer som ligger 77 prosent over gjennomsnittet i EU 27. For kjøtt er forskjellen 85 prosent.

¹⁷ <http://www.ssb.no/emner/10/10/10/grensehandel/index.html>, 18.04.2013

¹⁸ Statens landbruksforvaltning: Omverdenen til norsk landbruk og matindustri 2012.

Tabell 3-3 Prisnivåindekser i andre land. EU27=100.¹⁹

	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Island	Tyskland	Polen
Matvarer	177,2	119,9	138,9	117,0	116,8	106,8	63,2
Brød og kornprodukter	175,3	130,9	159,7	130,6	131,9	104,8	59,3
Kjøtt	185,3	122,2	139,2	111,2	123,8	124,7	57,9
Fisk	134,0	109,2	125,3	107,3	99,1	109,9	68,9
Melk, ost og egg	203,1	107,6	117,0	115,8	109,1	92,4	65,3
Matoljer og – fett	169,0	110,9	157,2	111,7	92,7	99,3	77,0
Frukt, grønnsaker og potet	157,3	137,0	124,4	118,9	113,3	114,6	61,1
Andre matvarer	209,2	112,3	173,1	117,6	129,1	94,7	77,8
Alkoholfrie drikkevarer	203,5	129,0	180,1	131,5	119,0	101,9	80,2
Alkoholholdige drikkevarer	276,7	156,7	140,2	173,2	209,7	83,8	94,7
Tobakk	264,9	129,8	133,0	107,0	141,4	98,2	61,5

3.4.3 Produksjons- og markedsutvikling internasjonalt²⁰

Verdens samlede produksjon av kjøtt fra storfe, svin, lam og fjørfe økte med 1,6 prosent fra 2011 til 2012. Det er en liten økning i veksten sammenlignet med foregående år (+ 1 prosent). Veksten var konsentrert om de kraftfôrbaserte produksjonene (svin og fjørfe) mens produksjonen av de grovfôrbaserte kjøttslagene (storfe og lam) var stabil.

De internasjonale prisene var rekordhøye ved utgangen av 2011 og prisene for de fleste kjøttslag gikk noe ned første halvår 2012. Som en følge av dårlige kornavlinger og tilhørende høye kraftfôrpriser førte til at prisene på svine- og fjørfepriser økte betydelig mot årets slutt. Småfe- og storfeprisene sank sammenlignet med foregående år.

Den internasjonale handelen med kjøtt stagnerer. FAO prognostiserer at handelen med kjøtt økt med bare drøyt 2 prosent fra 2011 til 2012, mot 3,4 prosent fra 2010 til 2011. Handelskvantumet utgjorde ti prosent av den totale kjøttproduksjonen.

Handelen med svinekjøtt økte mest, men det var betydelig handelsvekst også for fjørfe. For både storfe og svin var den internasjonale handelen preget av stor etterspørsel fra asiatiske land som Sør-Korea og Japan.

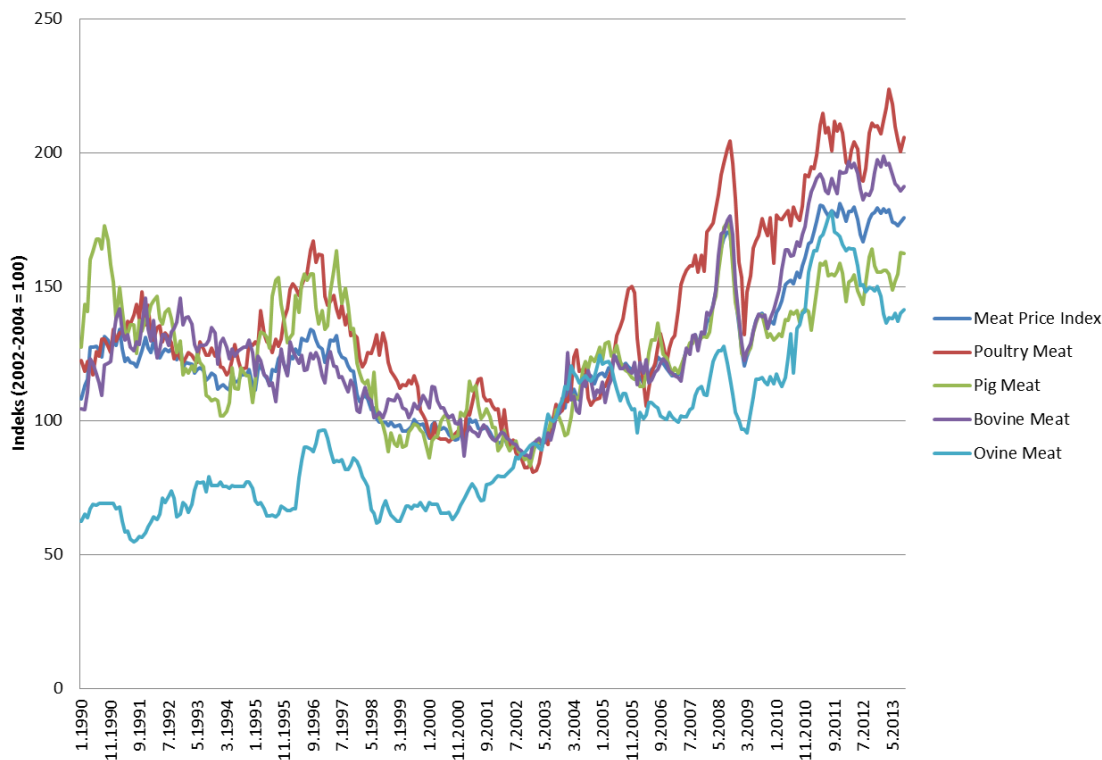
FAOs kjøttprisindeks²¹

FAOs indeks for kjøttpriser var på samme nivå i september 2013 som ved utgangen av 2012. Kjøttprisene forblir på et historisk høyt nivå. Siden tidlig 2011 har indeksen vært over den tidligere toppen fra midten av 2008.

¹⁹ Eurostat, hentet fra Budsjettnemnda – resultatkontrollen, april 2013.

²⁰ Der annet ikke er oppgitt, så er informasjonen i dette avsnittet hentet fra SLFs rapport "Omverdenen til norsk landbruk og matindustri 2012", utgitt februar 2013.

²¹ <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/foodpricesindex/en/>

Figur 3-3 FAOs kjøttprisindeks

3.5 Stortingsmelding 9 (2011-2012) legger rammer for landbrukspolitikken

Vi vurderer det dertil at H-FrP regjeringens dokument "Politisk plattform" ikke vil medføre endringer i markedsordningene det neste halvåret. Signalene som gis i dokumentet om mulige endringer i markedsordningene er derfor ikke nærmere behandlet og omtalt i dette dokumentet.

Stortingsmeldinga om landbruks- og matpolitikken, Meld. St. 9 (2011-2012) viser ambisjoner om økt produksjon av norske jordbruksvarer. I jordbruksoppgjøret 2013 ble det gitt et betydelig løft for storfekjøttproduksjonen ved innføring av kvalitetsstilskudd for storfeslakt med kvalitet O og bedre. Husdyrtillegget for sau/lam ble økt. For egg gir økningene i fôrpris et negativt utslag på økonomien i landbruksnæringa.

Det vises til tidligere Grunnlagsdokument, f.eks. for høsten 2013, dersom man ønsker en utdyping av meldingens innhold.

Om lag 70 % av totalinntektene i landbruket er markedsinntekter. Et velfungerende importvern er grunnlaget for den nasjonale prisdannelsen, og dermed helt avgjørende for næringas desidert største inntektsbærer. Direkte offentlig støtte utgjør resten av inntektene, om lag 30 % i gjennomsnitt, men andelen varierer mellom ulike produksjoner, driftsomfang

og geografisk plassering. Landbrukspolitikken har en avgjørende funksjon både for markedsinntektene og for den delen av inntekten som kommer som direkte støtte.

I moderne tid har det vært bred oppslutning i Stortinget om en ambisiøs landbrukspolitikk og om det norske landbrukets mangesidige samfunnsoppgaver. Regjeringen Stoltenberg II la i 2011 fram Meld. St. 9 (2011-2012) "Landbruks- og matpolitikken", og Stortinget behandlet denne den 12. april 2012, (Innst. 234 S – 2011-2012). Hovedmålsetningene for landbrukspolitikken er;

- matsikkerhet
- landbruk over hele landet
- økt verdiskapning
- bærekraftig landbruk

Under Stortingets behandling av Meld. St. 9 (2011-2012) fremmet saksordfører Arne L. Haugen (Ap) følgende forslag på vegne av Regjeringsfraksjonen. Forslaget fikk også støtte fra Kristelig Folkeparti.

*"Stortinget legger til grunn at landbruket og norsk næringsmiddelindustri skal sikres forutsigbarhet ved at hovedpilarene i den norske landbruksmodellen skal være grunnlaget for norsk landbrukspolitikk. Dette innebærer at Regjeringen skal, gjennom ulike ordninger sikre et sterkt importvern, opprettholde jordbruksavtalen mellom staten og næringen samt videreføre samvirkets rolle som forvalter av markedsordningene."*²²

3.6 Jordbruksavtalen 2013

Fra jordbruksavtalens sluttprotokoll framgår det at det skal satses på grasbasert husdyrproduksjon og det innføres et kvalitetstilskudd for storfekjøtt med en ramme på 165 mill. kr for å stimulere til både økt produksjon og økte slaktevekter per dyr. Tilskuddet utformes som et tilskudd per kg storfekjøtt (grunntilskudd) til alle storfeslakt - unntatt ku - med kvalitet O eller bedre. Partene antar at ca. 55 % av storfeslakta vil oppnå tilskuddet, noe som tilsier at satsen i 2014 vil ligge rundt 3,70 kr per kg slakt i klassene O og bedre, uansett vekt og fettklasse. Tilskuddet skal utbetales sammen med slakteoppgjøret, og gjennomføres fra og med januar 2014. Videre er det signalisert en satsing på sau/lam gjennom økning i husdyrtillegget og bortfall av maksimalbeløpsbegrensningen for tilskudd til lammeslakt.

3.7 Internasjonale rammer begrenser handlefriheten

Importvernet gir rom for nasjonal prisdannelse. Det er imidlertid utfordringer med kvoteimport og lignende som man må ta høyde for i prisfastsettelsen.

Et velfungerende importvern er grunnlaget for den nasjonale prisdannelsen, og dermed helt avgjørende for et landbruk med det omfang og den utbredelse det har i dag.

Stortingsmelding 9 peker på de internasjonale handelsavtaler setter grenser for den norske prisutviklingen. Det nasjonale handlingsrommet vil til enhver tid måtte tilpasses de

²² Møtereferat fra Stortingets møter 12. april 2012, voteringsutskrift fra Sak nr. 2, forslag nr. 27

forpliktelser Norge har tatt på seg i bilaterale og multilaterale avtaler. Nedenfor vil det kort bli pekt på elementer i rammevilkåra som er knyttet til WTO, EU/EØS, SACU og MUL.

3.7.1 WTO (World Trade Organisation) setter begrensinger på tollnivået og bruk av subsidier

Landbruksavtalen fra Uruguay-runden i WTO legger føringer for den nasjonale landbrukspolitikken på områdene markedsadgang (importvern), internstøtte og eksportsubsidier. Rammene for internstøtten var hovedbegrunnelsen for etableringen av en ny markedsordning for storfekjøtt i 2009 og sau/lam og egg i 2013.

WTO-kvoter for reguleringseksport

Reguleringseksport har historisk vært benyttet i alle produksjoner og spilt en viktig rolle når lagervolumet og/eller den løpende produksjonen har vært så stor at det ikke forelå framtidig avsetning i det norske markedet. Etter WTO-avtalen i 1995 ble reguleringseksporten kraftig begrenset av kvoter for eksport, og det ble satt tak for både volum og verdi.

3.7.2 Landbruk er i utgangspunktet unntatt fra EØS, men med viktige unntak!

EØS-avtalen omfatter ikke jordbruk og jordbruksvarer, men det er to viktige unntak fra dette: Artikkel 19 i EØS-avtalen og Protokoll 3. I tillegg har Norge og EU hatt felles regelverk for mattrygghet og veterinære forhold etter at Veterinæravtalen ble en del av EØS-avtalen i 1998.

Artikkel 19

I følge Artikkel 19 til EØS-avtalene, skal partene med to års mellomrom gå gjennom vilkåra for handel med basis jordbruksprodukter med sikte på en gradvis liberalisering. I praksis har det blitt gjort sjeldnere.

For kjøtt innebærer Artikkel 19-avtalene at EU har fått adgang til importkvoter med redusert toll. Alle importkvotene for kjøttvarer fordeles hvert år ved auksjon.

Eksportkvotene som er forhandlet fram med EU gjennom EØS-avtalen er tollfrie kvoter. Disse har hittil vært utnyttet i meget beskjedent omfang.

EØS – rådsmøtet 2012

I forbindelse med at Norge bestemte omlegging til prosenttoll for visse landbruksvarer høsten 2013, har det vært omfattende kontakt med EU, både på politisk og faglig nivå. Fra norsk side er det lagt til grunn at endringene fullt ut er i samsvar med våre internasjonale handelspolitiske forpliktelser.

Som en konklusjon fra EØS-rådsmøtet høsten 2012 er det enighet om at Norge og EU skal ha en gjennomgang av vilkårene for handel med landbruksvarer i 2013/14. Det er også andre oppfølgingspunkter etter den siste Artikkel 19 avtalen som vil bli gjennomgått.²³

Protokoll 3

Protokoll 3 til EØS-avtalen regulerer handelen mellom Norge og EU med bearbeidede landbruksprodukter (bakervarer, sukkervarer, supper, sauser, pizza mv). På norsk side har en i samsvar med dette utformet en *råvarekompensasjonsordning* (RÅK). Denne ordningen består av tre hovedelementer:

- Toll på import av bearbeidede landbruksvarer (RÅK-varer)
- Prisnedskrivning ved bruk av norske råvarer i innenlands produksjon av RÅK-varer

²³ Statens tilbud Jordbruksoppjøret 2013 s. 65

- Eksportstøtte ved bruk av norske råvarer i innenlandsk produksjon av RÅK-varer.

Den norske RÅK-industrien er en betydelig avtaker av norske jordbruksprodukter, særlig av melk og korn.

3.7.3 Matvarer fra MUL, GSP og SACU

Import av storfekjøtt med redusert eller ingen toll fra utviklingsland utgjør en stor del av importen av storfekjøtt.

I 1971 gjorde Norge vedtak om å opprette en tollpreferanseordning, som omtales som GSP (General system of preferences). GSP er et akseptert unntak fra prinsippet om “bestevilkårsbehandling” i WTO, og innebærer at utviklingslandene får bedre markedsadgang enn andre land. Alle utviklingsland som befinner seg på OECDs DAC-liste (DAC = Development Assistance Committee), omfattes i utgangspunktet av de norske preferansene for handel med utviklingsland.

Videre er det etablert tollfrie kvoter for en del Mellom-inntektsland, nemlig Namibia, Botswana og Swaziland. De resterende landa på listen er “ordinære” GSP-land, så sant de ikke omfattes av mer gunstige handelsavtaler med Norge.

Samtidig med omlegging til prosenttoll for visse landbruksvarer i 2013, ble det etablert en ny importkvote med kronetoll og GSP-rabatt for 500 tonn biffer og fileter fra GSP-land. Dette ble gjort for å sikre eksisterende handel med U-land og gi rom for en økning de nærmeste årene.

3.7.4 Importkvoter

I tabellen nedenfor vises de forskjellige importkvoter som er aktive nå. Noen importkvoter er med redusert toll, andre er tollfrie.

Tabell 3-4 viser gjeldende og potensielle importkvoter for kjøtt og egg. Alle kvoter for kjøtt er omregnet til kjøtt inkl. bein. Alle tall i tonn.

Opprinnelse	Storfe	Gris	Lam	Fjørfekjøtt	Egg
WTO (dagens)	1 084	1 381	206	663	290
SACU (GSP+FTA)	4 921		532		
GSP	665				
Island			600		
ART-19 / EU	900	600		800	1295
Sum gjeldende importkvoter	6 905	1 981	1 338	1463	1 585

4 Overordnet om norsk jordbruk og næringsmiddelindustri

4.1 Marked og pris – prognoser

Prognosene er fra 11. september 2013. Tidligere år har man brukt prognosene fra november, men i år skal dokumentet styrebehandles tidligere og septemberprognosene er derfor lagt til grunn.

4.1.1 Kjøtt- og eggmarkedet i 2013

Tabell 4-1 nedenfor viser total produksjon og salg av alt kjøtt og egg i 2013, slik det ser ut per medio september.

Tabell 4-1 Total produksjon og salg av kjøtt og egg i 2013 – prognose per 11. september

	Tilførsler		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse
	tonn	%		tonn	%	
Storfe/kalv	79 400	102	7 570 ¹⁾	98 200	101	-11 200
Sau/lam	23 400	105	1 336 ²⁾	25 700	103	-950
Gris	128 200	98	1 700 ³⁾	126 800	99	3 100
Egg *	59 900	103	160 ⁴⁾	58 400	103	1 600

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import av 4.921 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTOkvoten på 1084 tonn, EU-kvoten på 900 tonn og GSP-kvoten på 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben).

2) Importen inkluderer WTO-kvoten på 206 tonn, import av 600 tonn fra Island og 530 tonn SACU m/ben.

3) Inkludert spekk og småflesk på 1.000 tonn og 100 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvoten på 600 tonn.

4) Importert 160 tonn egg til og med juli 2013.

Totalmarkedet for kjøtt har i 2013 vært preget av underskudd av norsk råvare for storfe og sau/lam, mens for gris har markedet vært preget av overskudd. For egg har det vært overskudd hele året.

4.1.2 Prognose 2014

Vurderingene av **markedsutsiktene** bygger på prognoser for kjøttproduksjon og engrossalg, justert for import.

Tabell 4-2 viser prognosen for 2014.

Tabell 4-2 Prognose for 2014 per 11. september

	Tilførsler		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse
	tonn	%		tonn	%	
Storfe/kalv	81 200	102	7 570 ¹⁾	99 100	101	-10 400
Sau/lam	23 500	100	1 336 ²⁾	26 200	102	-1 350
Gris	131 400	103	1 700 ³⁾	128 000	101	5 100
Egg	61 100	102	⁴⁾	59 000	101	2 100

1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import av 4.921 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTOkvoten på 1084 tonn, EU-kvotepå 900 tonn og GSP-kvotepå 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben).

2) Importen inkluderer WTO-kvoten på 206 tonn, import av 600 tonn fra Island og 530 tonn SACU m/ben.

3) Inkludert spekk og småflesk på 1.000 tonn og 100 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvotepå 600 tonn.

4) Forutsetter ingen import av egg.

Se kap 5, 6 og 7 for nærmere beskrivelse og analyse av den enkelte varegruppe.

4.2 Prisdannelsen for kjøtt og egg

4.2.1 Engrospris

For storfe, lam og egg er engrosprisen prispunktet. Den løpende engrosprisen for helt slakt og egg settes av markedsregulator med sikte på at en i gjennomsnitt for året (prisperioden) oppnår målpris eller gjennomsnittlig planlagt engrospris.

Engrosprisen kan betraktes som balansepunktet i verdikjeden for egg og kjøtt. Engrosprisen danner utgangspunkt for prisen både forover og bakover i verdikjeden. Engrosprisen spiller i tillegg en avgjørende rolle i forvaltningen av importvernet.

4.2.2 Avregningspris

Avregningsprisen til bonde (Norturas produsenter) avledes av engrosprisen via "Nettonoteringen". Nettonoteringen er en selvkostkalkyle som tar utgangspunkt i engrosprisen for helt slakt /egg. Verdi av andre produkter fra slaktet som for eksempel hud, skinn og innmat legges til engrosprisen, mens kostnader ved slakting inntransport og offentlige avgifter trekkes fra. Når enkeltelementer i kalkylen endres, endres dermed også avregningsprisen.

Nettonoteringen har følgende prinsipielle oppbygging for kjøtt:

Notert engrospris

- Kjøttkontrollavgift

- Forskningsavgift

= Engrospris justert for offentlige avgifter *)

+ Verdi av hud/skinn og biprodukter (ikke ull)

- Slaktekostnader

- Inntransportkostnader

- Spesielle trekk (avtaletrekk, nødslakt etc.)

- Omsetningsavgift

= **Veiledende avregningspris for slaktedyr fra Nortura**

+ Norturatillegg

+ Eventuell etterbetaling

I tillegg kommer grunntilskudd (sau/lam og geit/kje)
og sonedifferensiert distriktstilskudd

*) Det er denne prisen som rapporteres i forhold til prisoppfølging.

Nettonoteringen for egg er litt annerledes enn den for kjøtt:

Engrospris

- Forskningsavgift

= Engrospris justert for offentlige avgifter *)

- Sorteringskostnader

- Inntransportkostnader

- Finansiering av plastbrett

- Omsetningsavgift

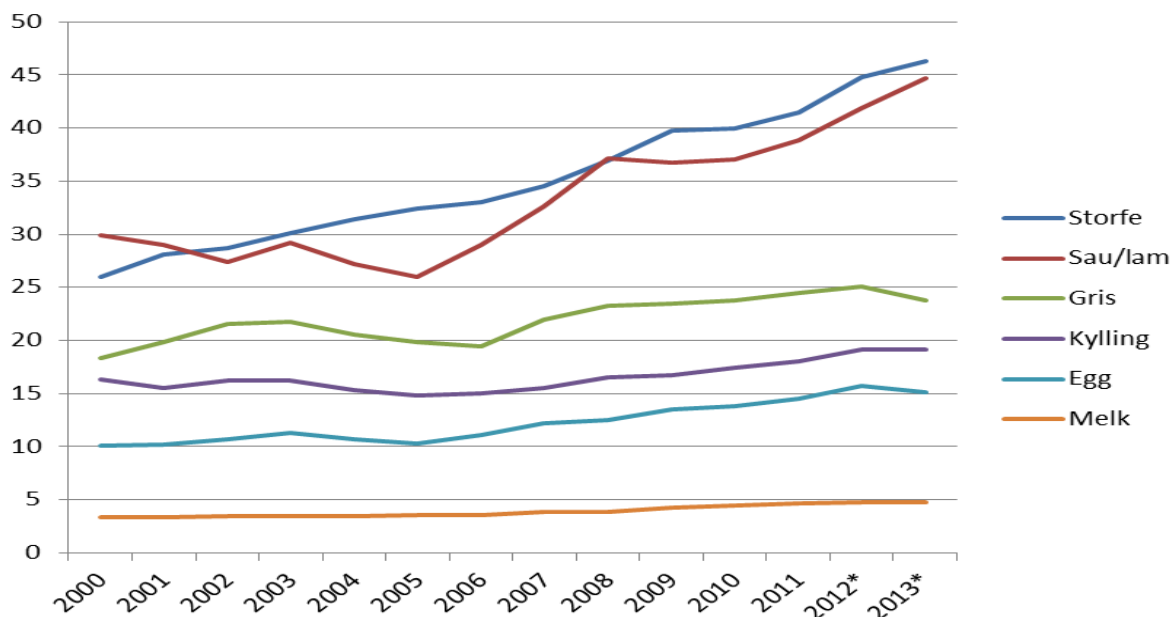
= **avregningspris egg fra Nortura**

+ Kvantumstillegg

*) Det er denne prisen som rapporteres i forhold til målprisoppfølging.

Figuren under viser utviklingen gjennomsnittlig utbetalingspris for kjøtt, egg og melk fra 2000 til 2013²⁴.

²⁴ BFJ - Totalkalkylen

Figur 4-1 viser utvikling i utbetalingspris (avregningspris) til bonde for ulike husdyrprodukter

Årsaken til at de faktiske prisene for sau/lam er lavere enn for storfe, og ikke motsatt som en kunne tenke ut i fra avregningsprisen for lam, er at sau er inne og drar prisen ned for sau/lam.

Figurene illustrerer at prisutviklingen for storfe og lam har vært betydelig sterkere enn for de øvrige kjøttslagene. Det er verdt å merke seg at mens forbruksvolumet for storfe og sau/lam har vært tilnærmet stabilt, har volumene av kylling og svin vokst betydelig i samme periode.

4.3 Kjøttproduksjon er avhengig av tilskudd

Det har ikke tilkommet ny informasjon siden forrige Grunnlagsdokument. Ønskes en nærmere beskrivelse av inntekts- og kostnadsutvikling, tilskudd, investeringer, referansebruk o.l. finnes det i forrige grunnlagsdokument.

Inntektene i form av tilskudd utgjør ca 30 prosent av jordbrukets inntekter. For kjøttproduksjon er tilskuddsandelen høyere. Særlig arbeidskraftkostnadene har økt og mange bruk er stadig mer avhengig av innleid arbeidskraft.

Behovet for økte inntekter for å dekke opp for økte kostnader tilsier at engrosprisen bør økes så mye som andre variabler i analysen gir rom for.

4.4 Prisutvikling

Prisen i forbrukermarkedet gjenspeiler ikke alltid utviklingen i engrospris. Dette kan ha sammenheng med bruk av kjøtt i kampanjer, men det sier også noe om potensiale for å videreføre prisøkninger ut i forbrukermarkedet.

Det er prisuttaket i forbrukermarkedet, i dagligvare, storkjøkken eller KBS, som i sum skal gi dekning av kostnader og fortjeneste gjennom verdikjeden. Sisteledet står likevel fritt til å sette forbrukerprisen. Dette er grunnen til at butikker i perioder tilbyr enkeltvarer som ligger

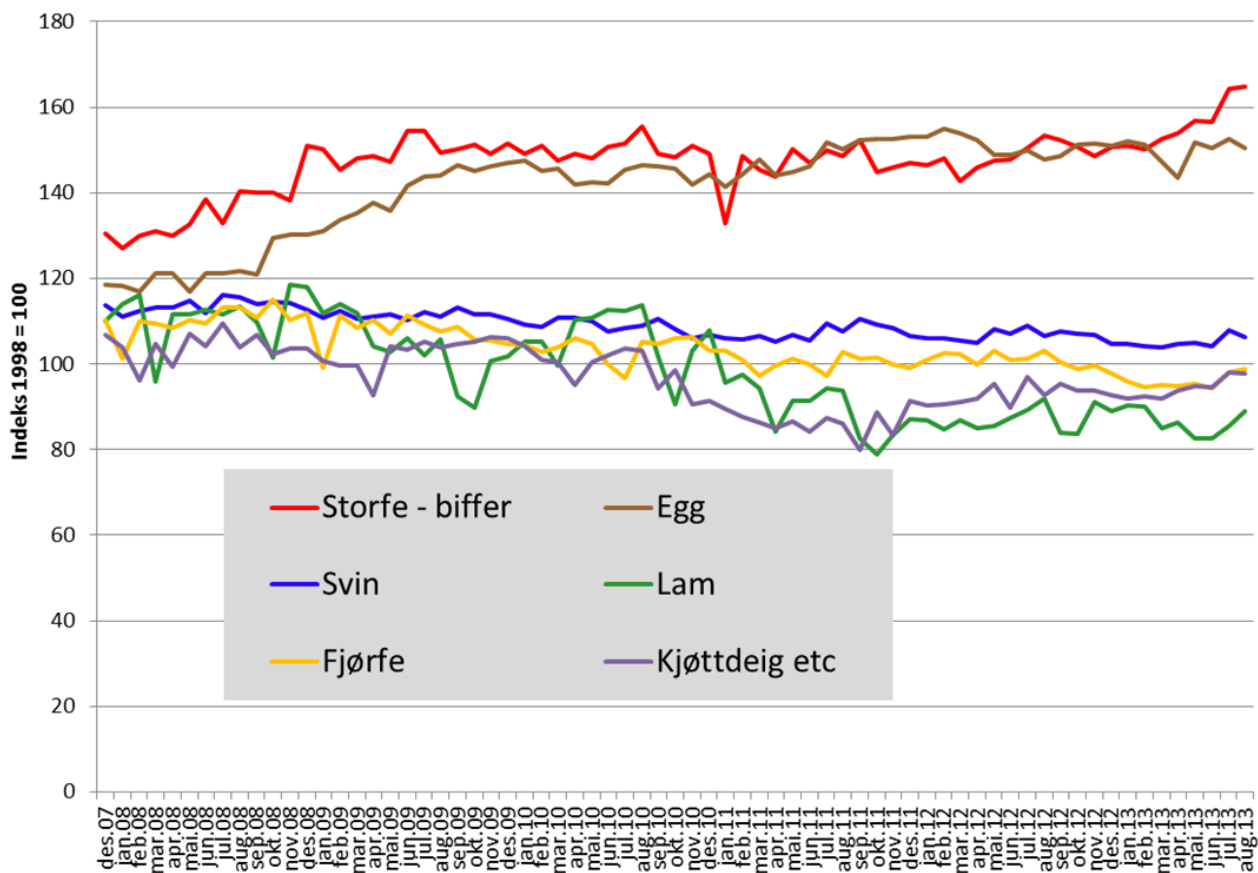
betydelig under produksjonskostnaden. Dette gjelder spesielt enkelte produkter fra saue- og lammekjøtt som er sesongvare, som fårrikålkjøtt, men vi har også sett "ribbekrig" på gris fram mot julesesongen.

Langvarige kampanjer og priskriger på populære varer, kan medføre at forbrukerne venner seg til et kunstig lavt prisnivå. Det er risiko for at dette kan forplante seg og påvirke prisuttaket bakover i verdikjeden.

Figuren under viser utviklingen i forbrukerpriser for kjøttvarer og egg de siste fem årene²⁵. Indeksene for storfe, lam, svin og fjørfe dekker produkter av rent kjøtt, som biffer fileter og ulike stykningsdeler. Indeksen for "kjøttdeig etc" dekker bearbeidede kjøttvarer, som kjøttdeiger, kjøttkaker mv. Indeksen består av bearbeidede kjøttvarer fra flere dyreslag, men storfe veier klart tyngst i indeksen.

Prisene for biffer og fileter av storfe og prisen for egg har økt betydelig mer enn øvrige kjøttslag fram til sommeren 2009. Etter det er det ikke registret økte priser på biffer og fileter. Prisen for egg økte fra sommeren 2011 og sommeren 2012 før den falt til samme nivå som biffer og fileter av storfe. Indeksen med kjøttdeig og bearbeide produkter har hatt en særdeles svak utvikling. Det kan likevel se ut til at nedgangen er stanset opp og prisen har holdt seg relativt stabil siden slutten av 2011. Prisen på lam nådde sitt laveste nivå i slutten av 2011 før prisen økte noe.

²⁵ 1998 =100

Figur 4-2 Forbrukerprisutvikling kjøtt og egg.²⁶

4.5 Norsk næringsmiddelindustri

Se kapittel 5 forrige grunnlagsdokument for nærmere beskrivelse og analyse av næringsmiddelindustrien

Verdiskapningen har økt i industrien generelt og i matindustrien.

Kjøttindustrien er den nest største industrien innen matindustri. Det har vært en nedgang i antall sysselsatte i perioden 2008 til 2010 på grunn av strukturendring og nedbemanning.

Kjøttindustrien har lavere driftsresultat enn matindustrien totalt sett. Behovet for økte marginer i kjøttindustrien må vektlegges ved fastsetting av engrosprisen for kjøtt og egg.

²⁶ NILF - <http://www.nilf.no/Matpriser/Bm/Matpriser.shtml>

5 Storfe

Prognosene viser et underskudd på storfe på ca. 10 400 tonn i 2014.

Ved fastsetting av engrosprisen skal Nortura som markedsregulator legge stor vekt på prognosene for tilbud og etterspørsel for helt slakt. Det er et behov for, og en politiske målsetningen om, å øke norsk produksjon av storfekjøtt. Fra 1. januar blir det innført et kvalitetstilskudd for slakt for å bedre økonomien i storfeproduksjon og dermed gjøre det mer attraktivt å produsere og levere mer storfe. Isolert sett tilsier prognosen på engrosnivå og den politiske målsetningen om økt produksjon, at prisene bør økes.

I skrivende stund, uke 42, er vi i en situasjon med ca. 1 600 tonn helt slakt på reguleringslager og det er utsikter til at lagrene vil øke. Situasjonen er temporær, men er like fullt alvorlig. Importen av hele og halve slakt til redusert tollsats ble derfor stoppet tidligere enn man har gjort de siste årene.

Det har også vært et skift i etterspørselen etter slakt fra skjærebedrifter. Markedssignaler tilsier at det er overskudd på kommersielt lager, særlig av produksjonskjøtt. Så selv om markedet for biffer og fileter gir rom for en prisøkning, tilsier situasjonen for andre stykningsdeler og produksjonskjøtt at man må være varsom med prisøkning. Den uheldige markedssituasjonen med mye varer på reguleringslager og tilsvarende mye produksjonskjøtt på kommersielt lager, gir derfor svært begrenset rom for prisøkninger på kort sikt.

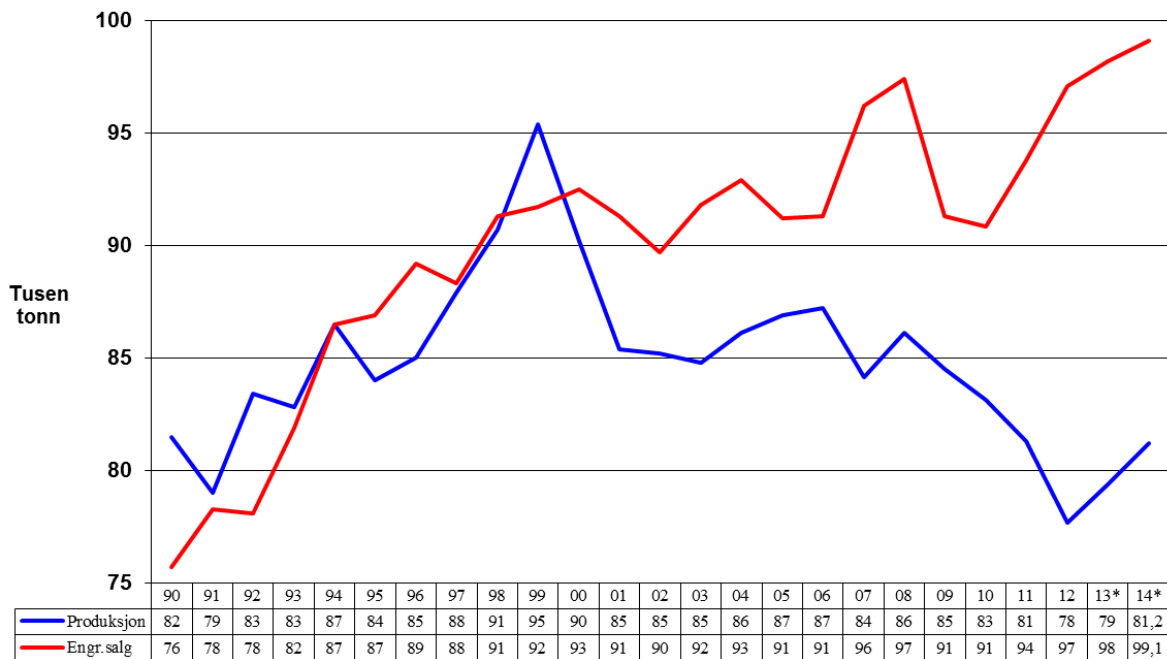
Underskuddet neste halvår forventes å bli større enn det vi går inn i 2014 med på reguleringslager. Mye tyder på at situasjonen vil normalisere seg i løpet av første halvår 2014. Det er derfor bare tilrådelig med en forsiktig økning av engrosprisene.

I inneværende prisperiode er planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfekjøtt på kr 55,00 per kg for representantvaren for storfe (ung okse, alle klasser R og O unntatt R+ (fettgr. 2-, 2 og 2+). **Ut fra en samlet vurdering foreslås en økning i planlagt gjennomsnittlig engrospris på kr 0,20 per kg til 55,20 kr per kg for første halvår 2014.**

5.1 Marked og priser

Det har vært en underdekning av norsk vare og tilhørende administrering av tollsatsen for storfe i store deler av 2013. For 2014 indikerer prognosene fortsatt en betydelig underdekning. Per oktober 2013 har man imidlertid betydelig mengder kjøtt på reguleringslager, noe som må tillegges vekt i prisfastsettingen.

Figur 5-1 vises utviklingen i produksjon og engrossalg av storfe og kalv fra 1990. Som det framgår av figuren, har differansen mellom engrossalg og norsk produksjon økt de siste ti årene.

Figur 5-1 Utvikling i produksjon og engrossalg av storfe/kalv siden 1990.

5.1.1 Storfe 2013

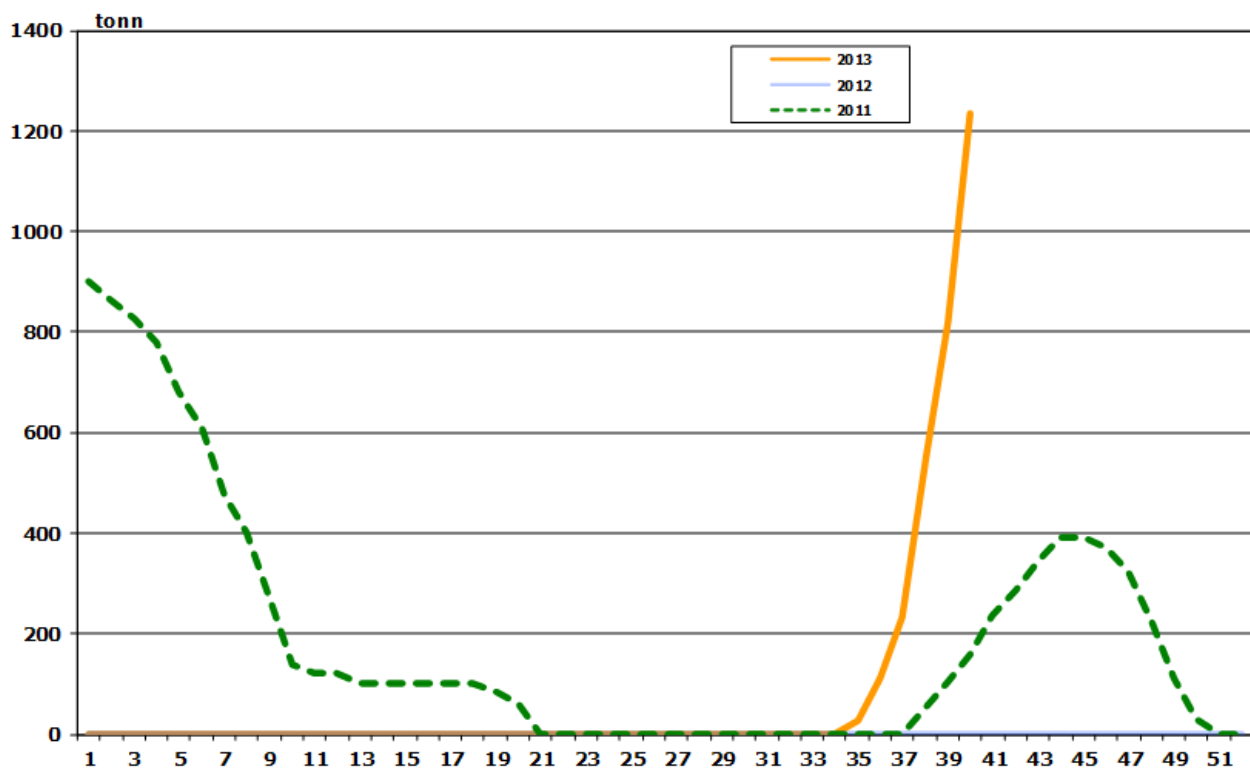
Tilførselene av storfe/kalv forventes å øke med om lag 3 % i 2013, og volumet prognoseres til 79.400 tonn. Det er en liten nedjustering fra prognosene i vår.

Ved inngangen til året var det ikke storfe på reguleringslager. Det ble heller ikke bygd opp lager våren 2013 til tross for at slaktingen økte med 7 prosent sammenlignet med våren 2012, mens den våren 2012 var 7 prosent lavere enn våren 2011. Økningen våren 2013 skyldes i stor grad at beitesesongen begynte dårlig og faren for førmangel gjorde at en del melkekyr ble levert til slakt før de under andre omstendigheter ville blitt gjort. I tillegg ble melkekvote redusert. Det medvirket også at noen dyr ble levert til slakt før normalt.

Siden det var underdekning av norsk storfe i første halvår, har det vært åpnet for import til redusert toll. Den reduserte tollsatsen opphørte i slutten av august da man så at det lå an til oppbygging av reguleringslager.

I tråd med forventningen at det slaktes noe mer i andre halvår enn i første. Det bygde seg opp et lager av produksjonskjøtt i 2012 og første halvår 2013 som man har dratt med seg inn i siste halvår 2013. Skjærebedriftene, inkludert Nortura, har derfor måttet redusere sin skjæring. Det har medført et betydelig reguleringslager og bestillingene av helt slakt er derfor redusert.

Til tross for stort prognosert underskudd av norsk kjøtt i 2013, er det derfor likevel per uke 41 (14. oktober 2013) fryst inn ca. 1 600 tonn og lageret øker (Figur 5-2). Ved utgangen av uke 44 regner man med tett opp mot 2 500 tonn.

Figur 5-2 viser utviklingen i reguleringslager for storfe

Nytt kvalitetstilskudd for storfe innføres fra 1. januar 2014 (jfr. avsnitt 3.6). Tilskuddet er viktig for å bidra til en bedret økonomi – og økt produksjon av storfe. For å hindre at slaktingen stopper helt opp før nyttår har Nortura vedtatt å trappe opp avregningsprisene fra uke 45 og fram mot nyttår. Dette er gjort først og fremst ved å innføre ekstra avtaletillegg. Omsetningsavgiften for storfe er vedtatt fjernet fra slutten av november og ut året. Det store løftet for storfekjøtt får dermed en mykere start. Fra nyttår faller de ekstraordinære tiltakene bort, samtidig som storfetilskuddet innføres.

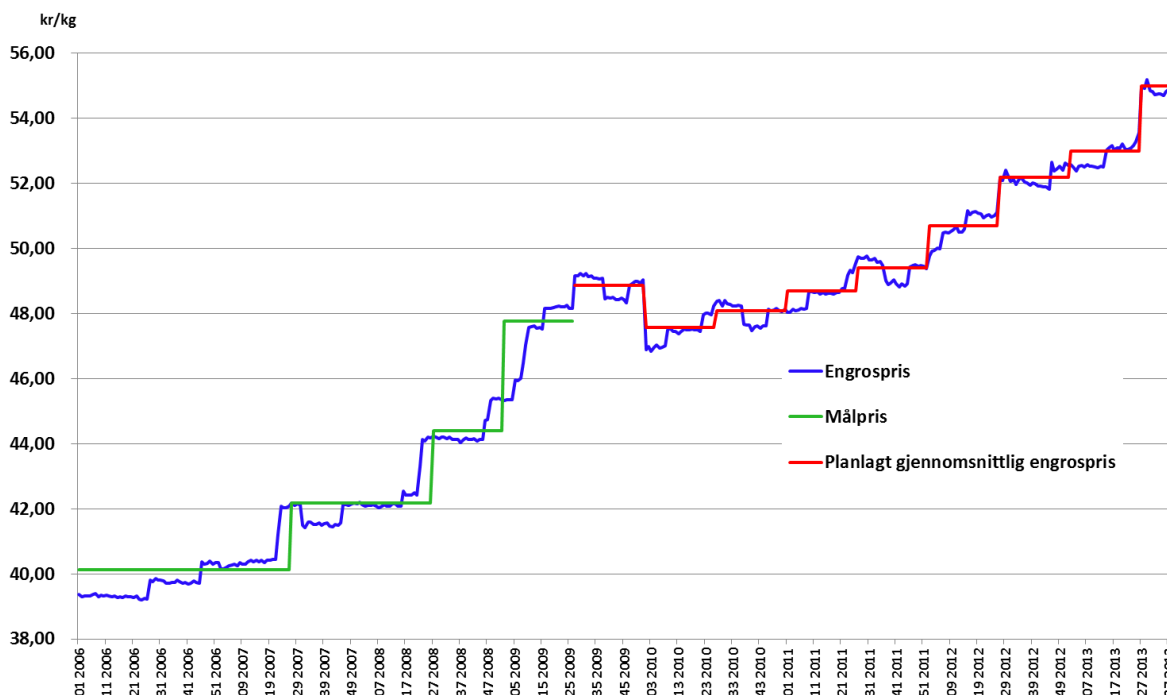
5.1.2 Storfe 2014

I 2014 er det prognosert en økning i produksjonen av okse blant annet på grunn av innføring av nytt kvalitetstilskudd. Underskuddet av storfe er prognosert å minke noe i 2014. Den viktigste årsaken er at det forventes økte slaktevekter. I prognosen er det lagt til grunn et engrossalg i 2014 på 99 100 tonn – en økning på ca. 1 % i forhold til 2013.

Bestanden av mjølkekyr prognoseres å stabilisere seg i løpet av 2014, men det forventes en ytterligere økning i ammekuttallet. Kuslakting antas å avta, men slakting av okse å øke. Som sagt, så forventes det en forskyvning av slaktingen til etter årsskiftet på grunn innføring av nytt kvalitetstilskudd fra 1. januar 2014. Totale tilførsel er prognosert til å øke 2 % til om lag 81.200 tonn.

5.1.3 Jevn økning i målpris/ engrospris for storfe

I Figur 5-3 vises utvikling i målpris /planlagt gjennomsnittlig engrospris og prisuttak.

Figur 5-3 viser utvikling av målpris, oppnådd engrospris og planlagt gjennomsnittlig engrospris for storfe fra 2006-2013

Som det framgår av figuren har det vært en jevn økning i engrosprisen. Avviket mellom planlagt pris har mindre variasjon enn for eksempel lam (kapittel 6) hvor det er store sesongvariasjoner i leveransene.

Fra 1. januar 2010 ble imidlertid prisen tatt ned med 1,30 kr per kg. Det tok tre halvår å øke prisen til et nivå tilsvarende det som den var på høsten 2009. Bakgrunnen for prisreduksjonen var en situasjon som var ganske lik den vi har i dag med betydelige lager av kjøtt.

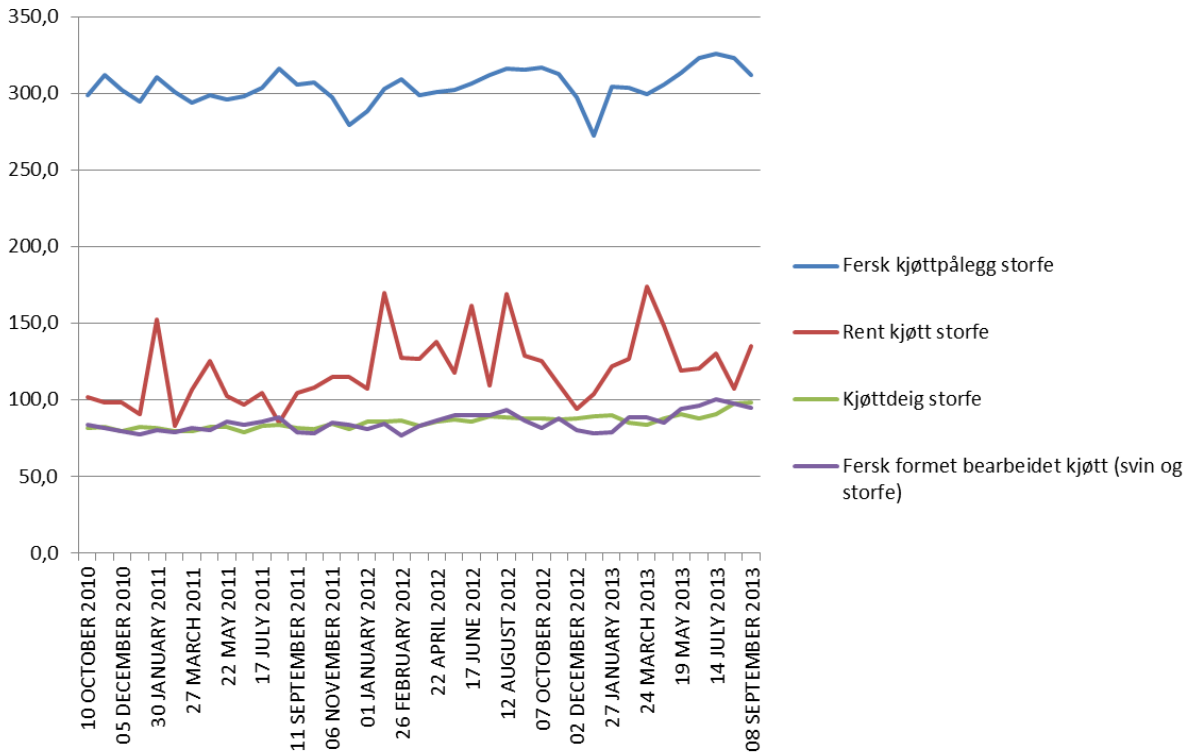
5.2 Priser og prisdannelse etter engrosprispunktet

5.2.1 Faktiske butikkpriser enkeltvarer²⁷

Konsumprisindeksen (KPI) for kjøtt og egg er beskrevet i avsnitt 3.2. For storfekjøtt generelt har KPI utviklet seg bedre enn for kjøttvarer sett under ett.

Figur 5-4 viser prisutviklingen for de viktigste produktgruppene for storfe. Tallene for biffer og fileter dekker bare en mindre andel av den totale omsetningen av biffer og fileter. Prisutslagene kan derfor være større i dette utvalget enn hvis en hadde et større utvalg.

²⁷ Alle data som ligger bak figurene er hentet fra Nielsen.

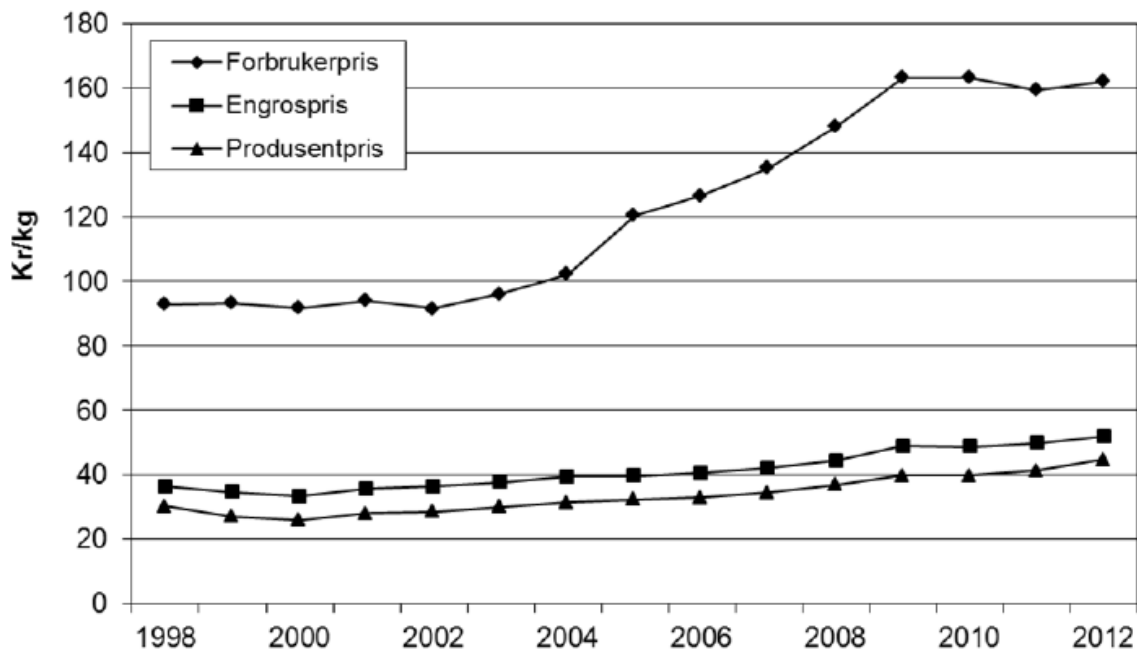
Figur 5-4 Forbrukerpriser. Prisutvikling enkeltvarer og vekta pris storfe²⁸

5.2.2 Forbrukerprisene har flatet ut i forhold til engrospris og produsentpris fra 2009

Resultatkontrollen viser at forbrukerprisene har vært stabile fra 2009, mens engros- og produsentprisene har økt litt hvert år (Figur 5-5). Forbrukerprisene økte med 1,6 prosent fra 2011 til 2012, mens engrosprisene steg med 4,0 prosent. Produsentprisene økte med 8,2 prosent.

Forbrukerprisene utvikler seg noe ulikt mellom varegruppene. Fra 2001 til 2012 økte f.eks. prisene på kjøttdeig, kjøttkaker og karbonadekaker med 7,5 prosent.

²⁸ Nielsen

Figur 5-5 viser utviklingen i forbruker-, engros- og produsentpris for storfekjøtt²⁹

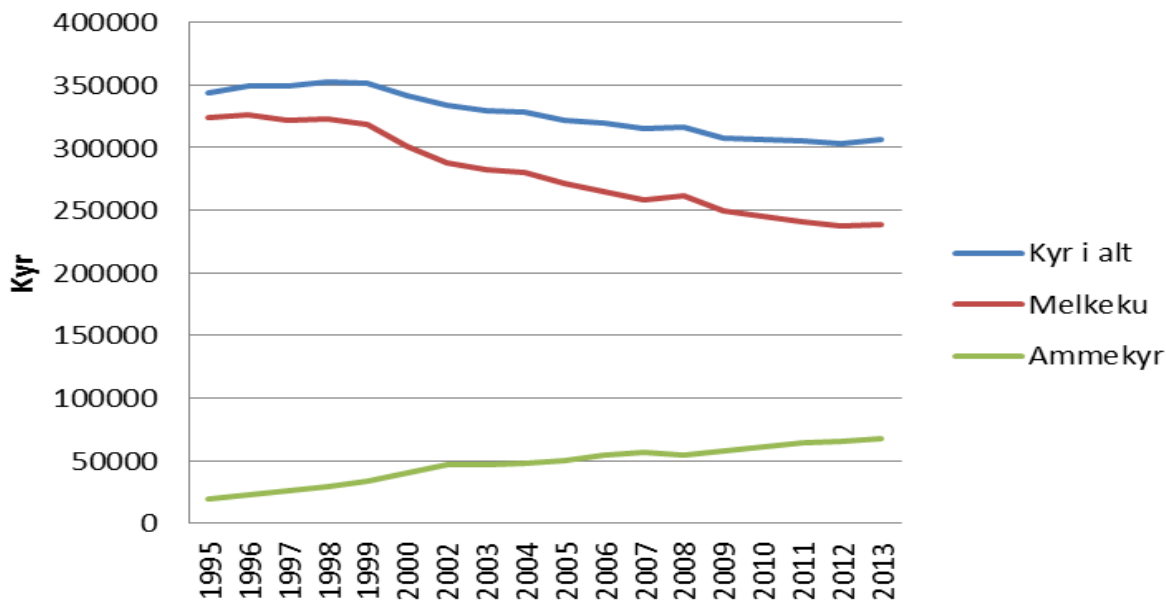
5.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

Det har ikke kommet til ny informasjon eller nye data om struktur, økonomien i primærproduksjon e.l. fra forrige Grunnlagsdokument. Det vises derfor til Grunnlagsdokument for 2. halvår 2013 for mer informasjon om og utdypende vurderinger.

Behovet for å øke norsk produksjon av storfekjøtt tilsier at økonomien i denne produksjonen må løftes. Engrosprisen derfor må økes så mye som de øvrige vurderingskriteriene i analysen gir rom for.

De siste ti år har det vært en nedgang i totalt antall kyr (- 7 prosent), men når det sees på melkekyr og ammekyr adskilt har antallet melkekyr gått ned (-15,4 prosent) og antallet ammekyr økt (42,53 prosent). Besetningstørrelsene for begge produksjonene har økt, hvor det har vært størst økning i besetningstørrelsen for ammekyr. Selv om besetningstørrelsene med ammeku har nesten doblet seg de siste 13 årene er fremdeles besetningene små (13,7 ammekyr i snitt).

²⁹ BJF – Resultatkontrollen april 2013

Figur 5-6 Utvikling i antall kyr 1995-2013

Salget av livkalver fortsetter å øke og spesialiseringen på melkekyr og ammekyr fortsetter. Dette fører til behov for investeringer i driftsbygninger for ammeku, noe som produksjonen må bære fullt ut.

Det ble ved søknadsomgangen per 1. januar 2013 registrert 306 032 kyr³⁰. Kutallet varierer en del gjennom året og er høyere på sommeren (telledato 1. juli) enn vinteren.

Basert på Norturas kalkyler, et bruk med 25 ammekyr i sone 1, er fordelingen av inntekter mellom produksjonsinntekter (slakt) og tilskudd 57 : 43. Med andre ord, for dette eksempelbruket utgjør produksjonsinntektene 57 prosent av brutto inntekter, mens tilskuddene utgjør 43 prosent. Av disse er husdyrtilskuddene og driftstilskuddet viktigst med henholdsvis 23 og 9 prosent av totalinntekten.

Inntektene per ammeku økt mer enn kostnadene de siste årene. I 2012 økte vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk med 23 prosent fra året før, og det er estimert en økning på syv prosent i 2013. At det blir større forskjell mellom inntektene og kostnadene per ammeku er positivt, men tatt i betraktning behovet for storfekjøtt for å oppnå markedsdekning skulle økningen vært enda større for å få økt bestanden av ammekyr betraktelig.

5.4 Importvernet og internasjonale priser

Importvernet og internasjonale priser gir rom for prisøkning. Importen er nødvendig for å dekke markedet når året ses under et.

³⁰ SSB - Statistikkbanken.

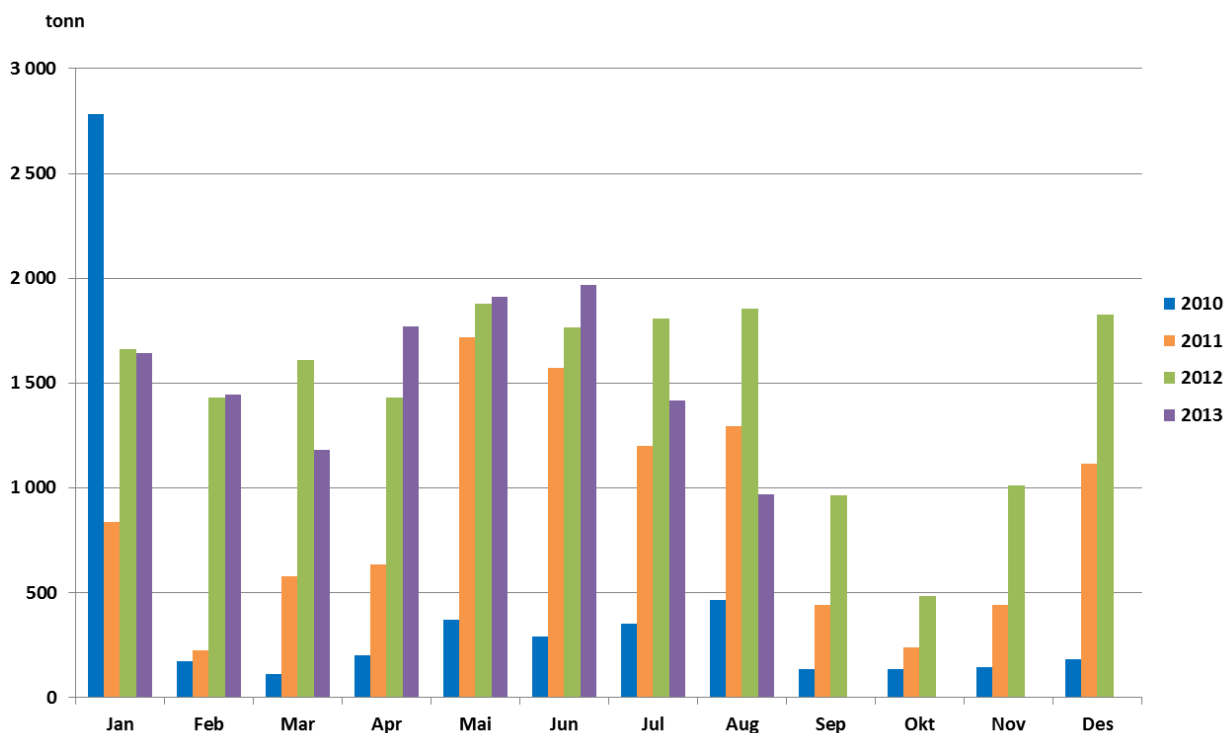
http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?Productid=10.04&PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/MenuSelP.asp&SubjectCode=10 og SLF, søknad om produksjonstilskudd per 01.01.2012. <https://www.slf.dep.no/no/statistikk>

I år ble administreringen av tollsats stoppet i slutten av august. Til nå er det importert om lag 8 800 tonn til administrert tollsats. Det prognoseres en kvoteimport på 7 600 tonn i 2013.

I forbindelse med overgang til prosenttoll på biffer og fileter av storfekjøtt er det fra 2013 etablert en ny kvote på 500 tonn biffer og fileter fra GSP-land (med kronetoll og GSP-vilkår). Dette tilsvarer 665 tonn med bein. Videre prognoseres det en import fra SACU på 4.921 tonn (omregnet til kjøtt med bein), samt hele WTO-kvoten på 1.084 tonn samt tollfri EU-kvote på 900 tonn. Importen under disse kvotene utgjør dermed drøyt 7,6 % av prognosert engrossalg.

5.4.1 Import av storfe må til for å dekke underskuddet i det norske markedet

Figur 5-7 viser den offisielle importen av ferskt og fryst storfekjøtt per måned fra januar 2010 – august 2013. Importen av storfe ligger per august 2013 noe over volumet på samme tid i 2012, men administreringen av tollsats ble stoppet i august. I fjor var det bare et noen uker i oktober/november hvor tollsatsen ikke var administrert ned.

Figur 5-7 Import av ferskt og fryst storfekjøtt (tollposisjon 0201 og 0202), januar 2009 – juli 2013 .

Tabell 5-1 viser import av storfekjøtt for 2012 og perioden januar – juli 2013 per land og tollposisjon³¹. I 2012 var det import av ferske slakt fra Tyskland som utgjorde størstedelen av kvantumet og dette var hovedsakelig import under administrativ tollnedsettelse. SACU-importen fra Namibia utgjør også en stor andel av kvantumet. Den betydelig import av ferske biffer og fileter fra Uruguay i 2012 ble foretatt utenfor tollkvote og med ordinær GSP-toll.

³¹ Den betydelige importen i januar 2010 skyldes at mesteparten av importen fra SACU ble fordelt etter ”først til mølla-prinsippet”, og at denne importen ble inn fortollet til Norge den 1. januar 2010. Dette er løst ved at eksportlandene regulerer eksporten ved hjelp av eksportsertifikater osv.

Hittil i 2013 (t.o.m juli) er det hovedsakelig import av ferskt slakt fra Tyskland og biffer og fileter fra Namibia. Importen fra Tyskland er i 2013 hovedsakelig import til nedsatte tollsatser. Det forventes lavere import fra GPS- land etter omlegging av toll og tollkvoter på biffer og fileter fra 1.1.2013.

Tabell 5-1 Import av storfe per posisjon og land for 2012 og frem til og med august 2013

Sum av Tonn Radetiketter	Kolonnetiketter																	Totalsum							
	FR	AR	AT	AU	BE	BR	BW	CL	CZ	DE	DK	ES	GB	IE	IT	LT	NA	NL	NZ	PL	SZ	US	UY		
2012																									
201 - Storfe, ferskt																									
1000 - hele el halve skrotter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	114	429	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	544
2001 - kvarter skrotter (forpart og bakpart)	-	-	-	-	-	-	-	-	45	9 680	218	-	57	18	-	147	-	-	-	-	-	-	-	-	10 166
2003 - bakpart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
2004 - "pistol"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 656	-	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 691
2008 - andre kjøttstykker m bein	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	
3001 - biffer og fileter	0	-	-	2	-	-	169	-	-	1	0	1	0	16	-	-	1 348	1	1	-	82	12	379	2 011	
3009 - annet uten bein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81	-	-	-	-	-	1	83	
Totalt 201 - Storfe, ferskt	0	-	0	2	-	-	169	-	45	11 461	648	1	92	34	-	1 477	1 430	1	1	-	82	13	407	14 533	
202 - Storfe, fryst																									
2001 - kvarter skrotter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	119
2003 - bakpart	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
2008 - andre kjøttstykker m bein	1	-	-	-	-	1	-	-	-	8	-	-	-	0	0	-	45	0	5	-	-	3	-	64	
3001 - biffer og fileter	0	5	-	-	-	164	-	-	-	21	0	0	2	5	-	-	163	37	106	-	145	1	815	1 464	
3009 - annet uten bein	1	-	-	0	25	199	-	-	-	1	0	-	-	-	-	-	967	-	19	-	273	-	55	1 540	
Totalt 202 - Storfe, fryst	2	5	-	0	190	199	-	-	-	149	0	0	2	5	0	-	1 175	37	130	-	418	4	870	3 188	
Totalt 2012	3	5	0	2	0	190	367	-	45	11 610	648	1	94	40	0	147	2 605	38	131	-	500	17	1 277	17 721	
2013																									
201 - Storfe, ferskt																									
1000 - hele el halve skrotter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	166	-	122	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	288	
2001 - kvarter skrotter (forpart og bakpart)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4 400	80	-	8	38	-	72	-	-	-	-	-	-	-	4 597	
2002 - forpart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	92	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	109	
2003 - bakpart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31	
2004 - "pistol"	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 502	179	-	38	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	3 742	
2008 - andre kjøttstykker m bein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	
3001 - biffer og fileter	-	-	-	-	-	423	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	638	-	-	-	110	2	235	1 408	
3009 - annet uten bein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	6	16	
Totalt 201 - Storfe, ferskt	-	-	-	-	-	423	-	-	-	8 025	442	-	168	38	0	95	648	-	-	-	110	2	246	10 196	
202 - Storfe, fryst																									
2003 - bakpart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	
2008 - andre kjøttstykker m bein	1	-	-	-	-	-	-	-	-	0	1	0	-	-	-	-	-	-	1	0	-	-	-	3	
3001 - biffer og fileter	0	-	-	1	0	50	65	0	-	-	0	-	2	2	-	-	204	28	80	0	44	2	489	966	
3009 - annet uten bein	0	-	-	0	-	50	367	0	-	4	-	1	-	-	-	-	464	1	3	0	245	0	1 135		
Totalt 202 - Storfe, fryst	1	-	-	1	0	100	432	0	-	4	1	1	2	2	-	668	29	85	0	288	2	489	2 104		
Totalt 2013	1	-	-	1	0	100	855	0	-	8 029	443	1	169	40	0	95	1 316	29	85	0	398	4	735	12 301	

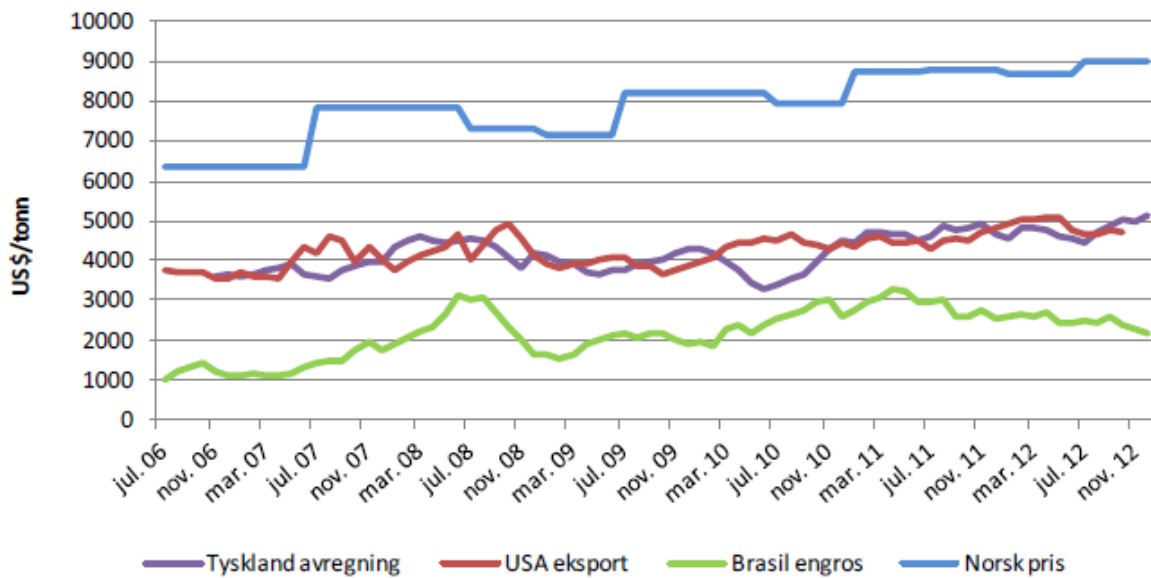
5.4.2 Den internasjonale produksjonen er stabil

Den globale produksjonen av storfekjøtt var om lag på samme nivå i 2012 som årene før på snaut 67 mill. tonn. Lave dyretall i den industrialiserte delen av verden, høye fôrkostnader og redusert lønnsomhet i industrileddet har bidratt til at den globale produksjonen har stagnert. I 2012 økte imidlertid produksjonen i utviklingsland samt at produksjonen i New Zealand og Australia økte.

Den internasjonale handelen med storfekjøtt endte i 2012 på om lag 8 mill. tonn, omtrent som foregående år. Imidlertid er det store endringer i sammensetningen av aktører i handelen. India økte eksporten for tredje år på rad og ble i 2012 verdens største eksportør av storfe. EUs eksport sank betydelig som følge av lav produksjon og høye priser.

Globale storfepriser var rekordhøye ved utgangen av 2011. Ved utgangen av 2012 hadde prisene falt med fem prosent fra inngangen av året. Lavere dyrebestand i mange industrialiserte land vil trolig begrense tilbudet og bidra til høye priser gjennom 2013 og 2014.

Figur 5-8 viser prisutviklingen i produsentprisene for storfekjøtt i Tyskland, USA, Brasil samt Norge³².

Figur 5-8 Prisutvikling storfekjøtt. Utbetalingspris til bonde.

³² Prisene er ikke direkte sammenlignbare med norske priser, men “oppgjørpris til bonde” blir det nærmeste norske sammenligningsgrunnlaget.

6 Sau og lam

Prognosen viser en underdekning av norsk sau/lam i 2014 på ca. 1 350 tonn sau/lam.

De makroøkonomiske utsiktene, viser en noe roligere økonomisk utvikling enn de siste par årene. Sau/lam er relativt høyt priset sammenlignet med andre kjøttslag og det tilsier at man bør være forsiktig med å øke prisene. Det er imidlertid et vedvarende underskudd i markedet, særlig for lam.

Behovet for å øke norsk produksjon av lammekjøtt tilsier et løft i økonomien i denne produksjonen, og at engrosprisen derfor må økes så mye som de øvrige vurderingskriteriene i analysen gir rom for.

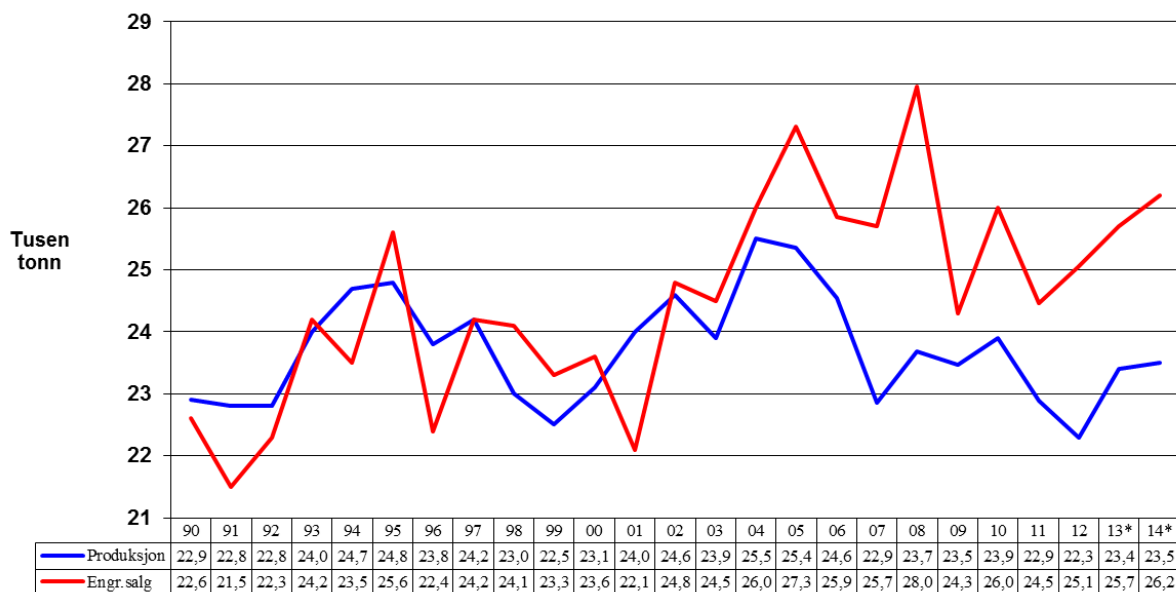
I Jordbruksavtalen 2013 ble målpris avvirket, men det er en forventning til at prisen over hele jordbruksavtaleåret skal opp med 3,50 kr per kg. Fra 1. juli 2013 ble prisen økt med 3,20 kr per kg. Markedssituasjonen tilsier at det er mulig å øke prisene. Det er ønskelig å ta en prisøkning trinnvis, blant annet for å stimulere til leveranser i underskuddsperioder.

Oppsummert, engrosprisen foreslås økt med 1,80 kr per kg til 68,00 kr per kg for første halvår 2014.

6.1 Marked og priser

Det har vært en underdekning av norsk vare og tilhørende administrering av tollsatsen for lam i store deler av 2013. Særsilt er at tollsatsen også har vært administrert toll i august, dvs. tett opp mot norsk slaktesesong. For 2014 indikerer prognosene fortsatt en betydelig underdekning. Prisene bør derfor økes så mye som de andre kriteriene i analysen gir rom for.

Figur 6-1 viser utviklingen i produksjon og engrossalg av sau/lam fra 1990.

Figur 6-1 viser utvikling i produksjon og engrossalg av sau/lam siden 1990.

6.1.1 Sau og lam i 2013

Vi gikk inn i 2013 med tomme reguleringslagre, og det er importert om lag 1 500 tonn med nedsatt toll fram til 1. september. Når det gjelder årets lammeseson totalt sett, er den som vanlig noe usikkerhet før slaktesesongen er ferdig. Slaktingen i høst er avgjørende for både salg og markedsbalanse. Det er derfor litt tidlig å spå hva endelig resultat for 2013 blir. Prognosen for hele 2013 fra september er nedjustert sammenlignet med tilsvarende prognose i mai (- 50 tonn).

Det er lagt til grunn at lammetallet i år er rundt fire prosent høyere enn i fjor. Som følge av dårlige beiter i sommer, er det levert færre lam til slakting enn forventet og de som er levert er i snitt noe lettere. Tilførslene av sau/lam er i skrivende stund (medio oktober) derfor lavere enn på samme tid i fjor.

Det var åpnet for import til administrert tollsats for ferske lam fra 20. februar til 1. juli. Mot normalt har det også vært åpnet for import i juli og august. Videre, det er åpnet for import i uke 42, 43 og 44 for å dekke råstoffbehovet for pinnekjøttproduksjon. Importen av sau og lam så langt i år har økt med 45 prosent sammenlignet med samme periode i fjor, dvs. 2 800 tonn. Av dette kom 600 tonn fra Island (se avsnitt 6.4.1).

Tilførslene i 2013 ligger i følge septemberprognosen an til å øke med 1 100 tonn fra 2012. Engrossalget anslås å øke med 500 tonn. Balansen for 2013 anslås derfor å være bedre enn i fjor.

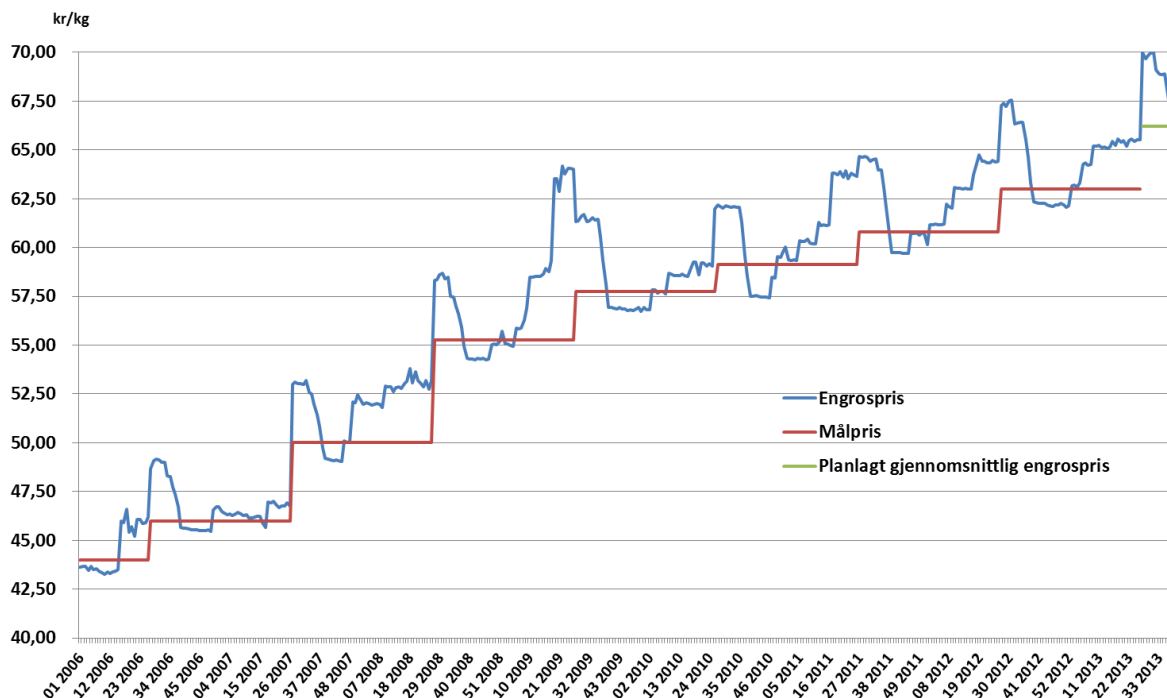
6.1.2 Sau og lam i 2014

I prognosen for 2014 er det estimert et underskudd av lam på 1 350 tonn. I dette inngår importkvotene. Da er det lagt til grunn om lag uendrede tilførsler sammenlignet med 2013 (+100 t). Engrossalget forventes å øke med ytterligere 2 prosent (500 t) i forhold til 2013.

Det prognoseres en økning i tilførslene på 100 tonn. Mye tyder på at det vil være behov for import via administrerte tollsatser i løpet av første halvår neste år.

6.1.3 Oppnådd pris

I Figur 6-2 vises utviklingen i målpris/gjennomsnittlig planlagt engrospris og oppnådd pris for de siste årene, samt prognose for inneværende avtaleår.

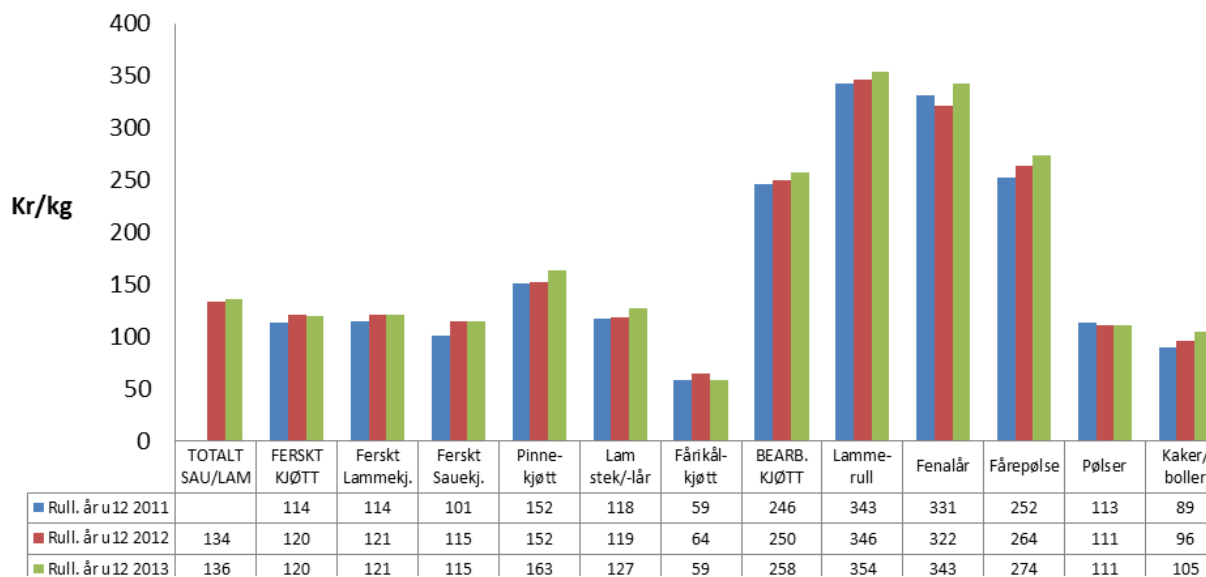

Figur 6-2 viser utviklingen av målpris/ engrospris for lam fra 2006-2013

6.2 Prisdannelse etter engrosprispunktet sau og lam

6.2.1 Faktiske butikkpriser sau og lam

Figur 6-3 nedenfor viser butikkpriser for viktige produktgrupper av sau og lam.

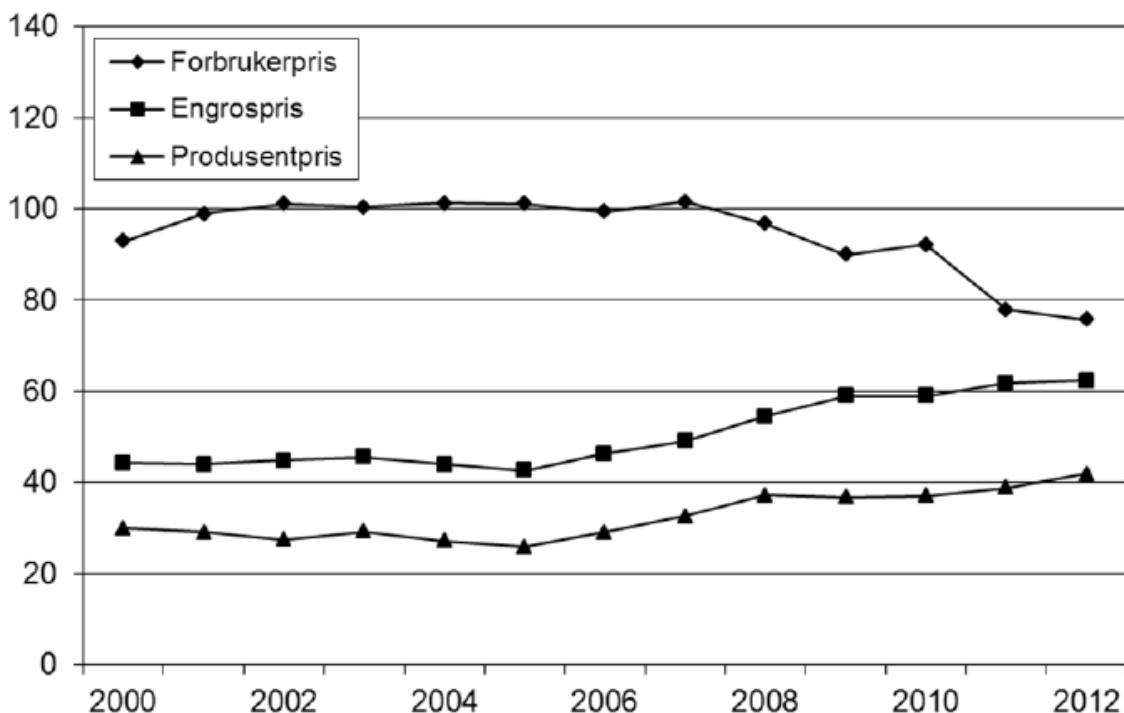
Figur 6-3 viser en oversikt over verdien av saue- og lammekjøtt i dagligvaren fordelt på produkttype i kroner per kilo.³³

I dagligvaremarkedet selges produkter av sau/lammekjøtt for i snitt 136 kr/kg inkl. mva. De bearbejdede varene selges naturlig nok til høyest pris. Prisene har økt lite på tre år, med kanskje noe større økning for de bearbejdede varene.

6.2.2 Forbrukerprisene har flatet ut i forhold til engrospris og produsentpris fra 2009

I følge resultatkontrollen, så har forbrukerprisene falt siden 2007 mens engrospris og produsentpris har økt (Figur 6-4). Fra 2011 til 2012 falt forbrukerprisene med 2,7 prosent samtidig som engros- og produsentprisene økte med hhv 1 prosent og 7,8 prosent.

³³ Nielsen

Figur 6-4 viser utviklingen i forbruker-, engros- og produsentpriser for sau/lam³⁴

Det betydelige fallet i forbrukerpriser kan ha sammenheng med at bl.a. fårrikål-kjøtt i sesongen brukes som lokkevarer. Som det også framgår av Figur 6-3 i avsnittet over så er det stor forskjell mellom varer.

6.3 Produksjon, struktur, produksjonsøkonomi

Det vises til Grunnlagsdokument for 1. halvår 2013 for mer informasjon om og utdypende vurderinger.

Behovet for å øke norsk produksjon av lammekjøtt tilsier at økonomien i denne produksjonen må bedres. Produksjonen er den kjøttproduksjonen hvor tilskudd utgjør størst andel av totalinntektene. Engrosprisen må derfor økes så mye som de andre kriteriene i vurderingen gir rom for.

Det har vært en nedgang i ca. 6000 bruk med sau de siste 15 årene. Økningen i antall store besetninger klarer ikke å kompensere for frafallet av mellomstore produsenter. Det har derfor på landsbasis vært en nedgang av antall sauer på ca. 100 000 siden 2002. Det er størst frafall av produsenter på Vestlandet, nord for Rogaland, og minst frafall av produsenter i Rogaland. Tapet av sau og lam til rovdyr er betydelig.

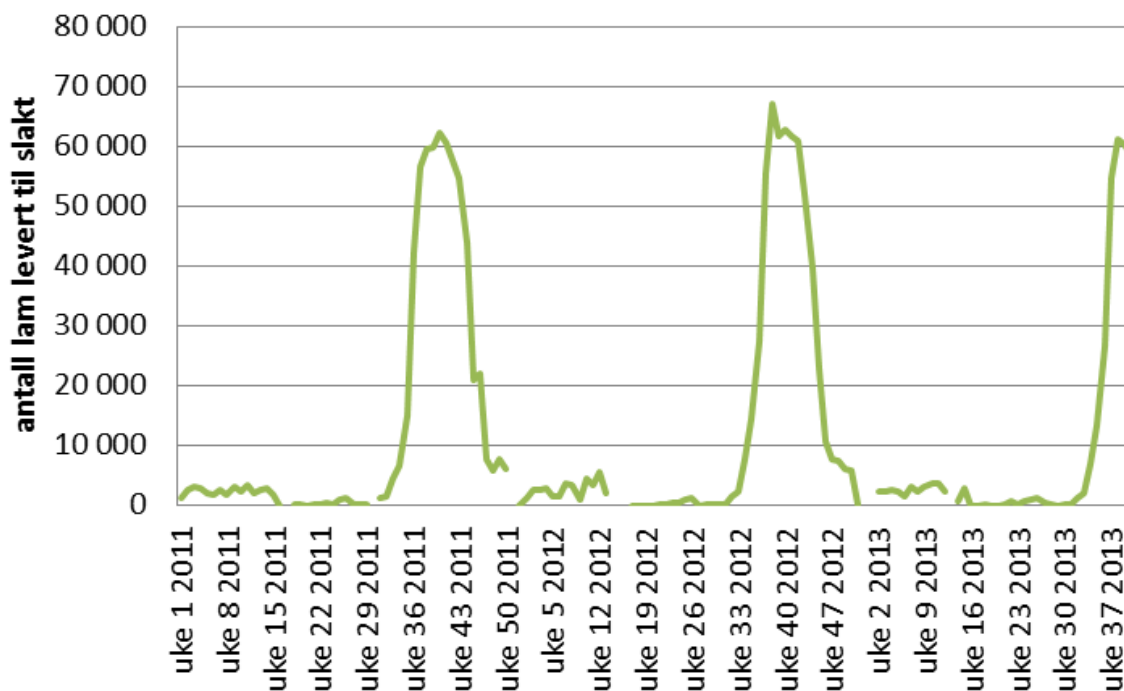
Antall slakt per produsent har økt fra ca 44 til ca 66 i 2011 og 2012. Antall slakt levert totalt har vært stabilt i underkanten av 1 million siden 2007, med noen sesongvariasjoner. Slaktevekt har variert i perioden, men med jevnt stigende kvalitet. Produksjonen i 2013 tilsier en underdekning av norsk kjøtt. I begynnelsen av oktober, er dekningsgraden ca. 70 prosent.

³⁴ BFJ – Resultatkontrollen april 2013.

Med utgangspunkt i Norturas kalkyler for et bruk med 130 vinterfôrede sauer, utgjør inntekter av slakt og tilleggssytelser 37 prosent av produksjonsinntektene, mens tilskudd utgjør 63 prosent. Det gjør produksjonen til en av de som er mest avhengig av tilskudd.

Det er et behov for økning i vederlag til arbeid og egenkapital for å oppnå et akseptabelt inntektsnivå, særlig for de brukene med 200 sauer (litt mer enn ett årsverk).

Siden lam/sau er en produksjon som følger sesongen, så er det store variasjoner gjennom året i hvor mye sau/lam som leveres til slakting (Figur 6-5).

Figur 6-5 viser variasjonen i levering av lam til slakt i Nortura fra 2011 til i dag

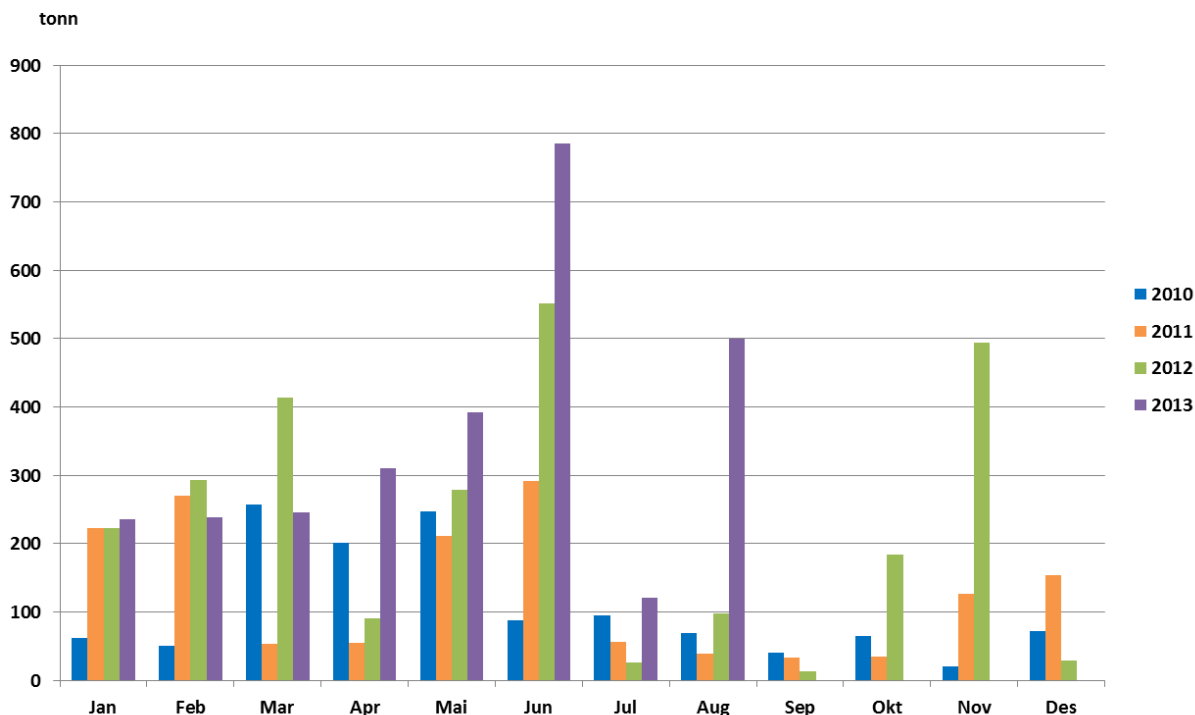
Dette har betydning for produsentens inntekt som dermed i all hovedsak kommer på høsten. Gjennomsnittlig planlagt engrospris settes for et halvt år om gangen, hvor det altså er svært begrenset med slakt i det første halvåret. Dersom man ønsker å øke prisen i andre halvår, bør man likevel øke prisen i første halvår for å unngå forskyving i slakting rundt 1. juli.

6.4 Importvern og internasjonale forhold - Sau/lam

Omleggingen til prosenttoll har gitt økt spillerommet for prising av fersk vare. I perioder med administrative tollnedsettelse gis det kun tollnedsettelse på fersk vare. Det gjør faren for importskapt overskudd minimal.

6.4.1 Det er behov for snaut 3000 tonn import av sau/lam for å dekke markedet

Figur 6-6 viser importen av ferskt og fryst saue og lammekjøtt fra 2010 til 2013. Importen har vært høy i år sammenlignet med 2011 og 2012, særlig i august.

Figur 6-6 viser en oversikt over importen av ferskt og frossent saue- og lammekjøtt fra januar 2010- juli 2013.

Tabell 6-1 viser en oversikt over importen av saue- og lammekjøtt fra 2010 og frem til og med juli 2013. Fra Island ble kvoten på 600 tonn frossent kjøtt fylt innen mars 2013 nesten er fylt. Importen fra Namibia er gjennom SACU og er en liten andel av total importen. Kvoteene på sau- og lammekjøtt er på 1338 tonn totalt. I 2012 ble det importert 2695 tonn kjøtt. Til og med august i år, så er det importert ca. 2 800 tonn.

Tabell 6-1 viser en oversikt over import av sau/lam pr posisjon i 2010 og 2013 frem til og med august

Radetiketter	2010	2011	2012	2013
204 - Sau/lam				
1000 - ferskt, hele el halve skrotter av lam	-	586,5	1 737,3	1 834,4
2200 - ferskt, andre kjøttstykker, ikke utbeinet	-	0,0	1,8	-
2300 - ferskt, andre kjøttstykker, utbeinet	-	-	1,6	0,0
3000 - fryst, hele el halve skrotter av lam	599,3	599,5	596,3	598,3
4100 - fryst, hele el halve skrotter av sau	-	0,4	-	0,4
4200 - fryst, andre kjøttstykker, ikke utbeinet	186,2	212,5	214,6	138,6
4300 - fryst, andre kjøttstykker, utbeinet	479,5	146,6	143,3	257,4
Totalt 204 - Sau/lam	1 265,1	1 545,3	2 694,8	2 829,1
Totalsum	1 265,1	1 545,3	2 694,8	2 829,1

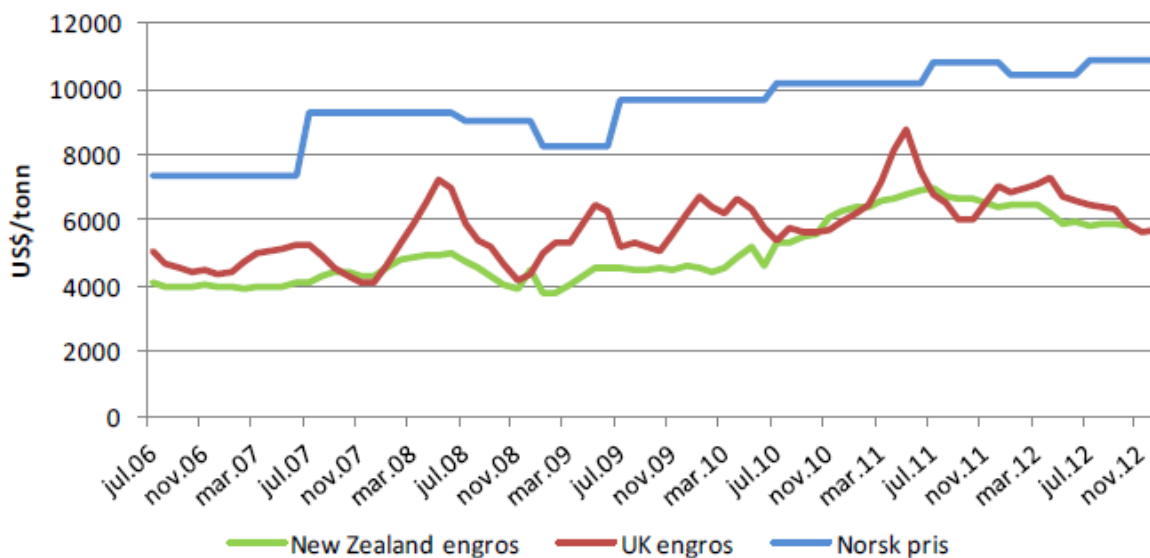
6.4.2 Produksjon og prisutvikling internasjonalt

Verdens produksjon av småfe³⁵ økte med en prosent til 13,9 mill tonn i 2012. I 2012 økte produksjonen i Australia, New Zealand og noen asiatiske land pga. gunstig vær. I EU, Afrika og Nord-Amerika sank produksjonen i 2012. Produksjonen har vært stabil de siste årene, verden sett under ett.

Produksjonen av sau/lam i utviklede land (ca. 22 prosent av verdens produksjon av småfe) antas å øke marginalt framover. I den nærmeste framtid sier FAO at produksjonen vil avta i EU og Nord-Amerika, men øke i New Zealand og Australia. New Zealand har verdens største eksportrettede produksjon av lammekjøtt. Store produsentland i EU, som Storbritannia og Irland, vil imidlertid også øke sin produksjon.

Etterspørselen i EU og Nord-Amerika er redusert, men økende etterspørsel i bl.a. Midtøsten og Kina bidro til at handelen økte med to prosent, til 757 tusen tonn, ca seks prosent av produksjonen.

Etter at internasjonale priser på lammekjøtt økte med 36 prosent fra 2010 til 2011, sank prisene svakt i 2012. Figuren nedenfor viser prisutviklingen for lammekjøtt de siste 7 årene, for henholdsvis UK og New Zealand.

Figur 6-7 Prisutvikling for lammekjøtt 2006-2012 (USD/tonn)

Internasjonale priser var stabile til synkende i 2012. Differansen mellom norsk og internasjonal vare økte.

³⁵ FAO behandler geit og sau sammen uten å klargjøre mengdeforholdet mellom disse.

7 Egg

Målt på engrosnivå, er produksjonen av egg i Norge er større enn etterspørselen. Det er prognosert et overskudd på 2 100 tonn i 2014.

På forbrukernivå, salg i dagligvarehandel, har forbruket stagnert etter noen år med økning. Kvantumet egg fra frittgående høns har økt mens egg fra burhøns har falt. Prisene på egg i dagligvarehandelen falt, men volumet har ikke økt. Prisreduksjonen har med andre ord ikke økt forbrukers etterspørsel etter egg.

Økonomien i eggproduksjon er presset på grunn av høye investeringer i nye hus, dvs. høye faste kostnader. Høye kraftfôrpriser, bl.a. som følge av jordbruksoppgjøret, gir en ytterligere økonomisk byrde. Fastsetting av planlagt gjennomsnittlig engrospris må ses i sammenheng med førtidsslakting i 2013 og at det er søkt om førtidsslakting også for 2014. Som en følge av dette har Fondet for omsetningsavgift for egg blitt redusert. Det er behov for å øke omsetningsavgift i neste halvår som følge av disse tiltakene. Det gir ytterligere press på produsentøkonomien.

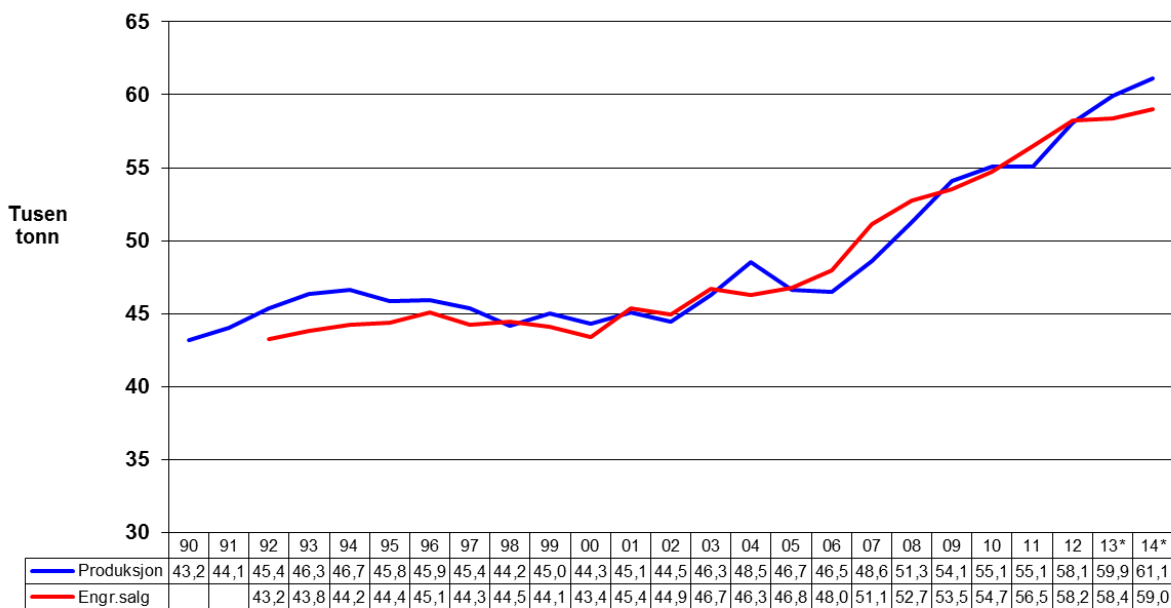
Oppsummert, selv om eggproduksjon kunne trenge et økonomisk løft for å dekke opp for høye faste kostnader, er det i dagens markedssituasjon ikke mulig å øke prisen på egg. Hos myndighetene er det klare forventninger om at hvis førtidsslakting skal kunne brukes som produksjonsregulerende tiltak må det samtidig gjøres noe med prisen.

Gjennomsnitt planlagt engrospris foreslås satt ned med 0,10 kr per kg til 18,10 kr per kg for første halvår 2014.

7.1 Marked og pris

Det har den senere tid vært produsert mer egg i Norge enn det det har vært etterspørsel etter. Tilbudet har økt og etterspørselen har stagnert.

I Figur 7-1 vises utviklingen i produksjon og engrossalg av egg.

Figur 7-1 Utvikling i produksjon og engrossalg av egg siden 1990.

7.1.1 Egg 2013

Eggprodusentene har de siste årene vært gjennom en formidabel omstilling med store investeringer. Omstillingen skjedde uten forstyrrelser i pris eller varetilgang ved hjelp av tiltak iverksatt av markedsregulator.

Med inngangen av året var det både egg som råvare og ferdige eggprodukter på lager. Prognosen for 2013 viser en vekst i eggproduksjonen på ca. 3 prosent. Da er effekten av planlagt og gjennomført førtidsslakting på 850 tonn også regnet inn³⁶. Overskuddet ventes å bli på om lag 1 600 tonn, hvorav 1 450 tonn norsk vare. Eggproduksjonen er på et høyt nivå i høst i hele bransjen. Det er relatert til tilfeldig variasjon i forhold til innsettid. Stor produksjon gjør det nødvendig og mulig å førtidsslake nærmere jul enn noen gang tidligere.

Eggsalget har de siste årene økt noe, men det ser imidlertid ut til at salget i år skal ende opp med bare en ubetydelig vekst. Særlig i sommer sviktet salget. For markedsregulator Nortura sviktet eget salg samt at de uavhengige aktørene bestilte mindre enn tidligere signalisert og det ble levert egg på den doble mottaksplikten. De uavhengige aktørene kommer også til å kjøpe mindre egg i høst enn tidligere estimert og tilsvarende signaler kommer fra Norturas salgssapparat mot dagligvarehandelen og storhusholdning.

Mye tyder på at det blir nødvendig med ytterligere førtidsslakting i løpet av høsten. Det er i alt søkt om og godkjent førtidsslakting for 1 300 tonn, men det er usikkert om man klarer å utnytte hele kvoten for førtidsslakting. Førtidsslaktinga har redusert fondet for omsetningsavgift betydelig.

³⁶ Tall per uke 34.

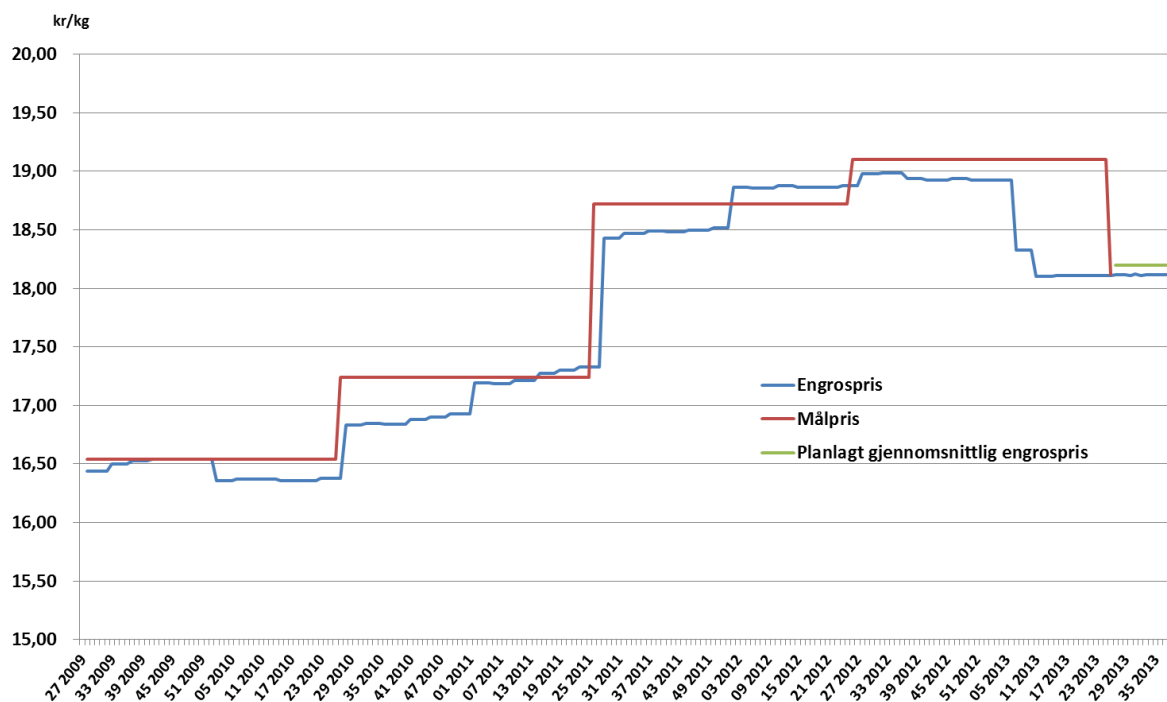
7.1.2 Egg 2014

For 2014 prognoses det en salgsøkning på 1 prosent (600 tonn). Når produksjonen samtidig forventes å øke med nye 2 prosent, viser prognosen et overskudd på 2 100 tonn.

Med bakgrunn i overskuddet er det søkt om å kunne benytte førtidsslakting i 2014 for 2 000 tonn for å balansere produksjon og etterspørsel.

7.1.3 Målpris/engrospris

I Figur 7-2 vises utviklingen i målpris, planlagt gjennomsnittlig engrospris og oppnådd engrospris.

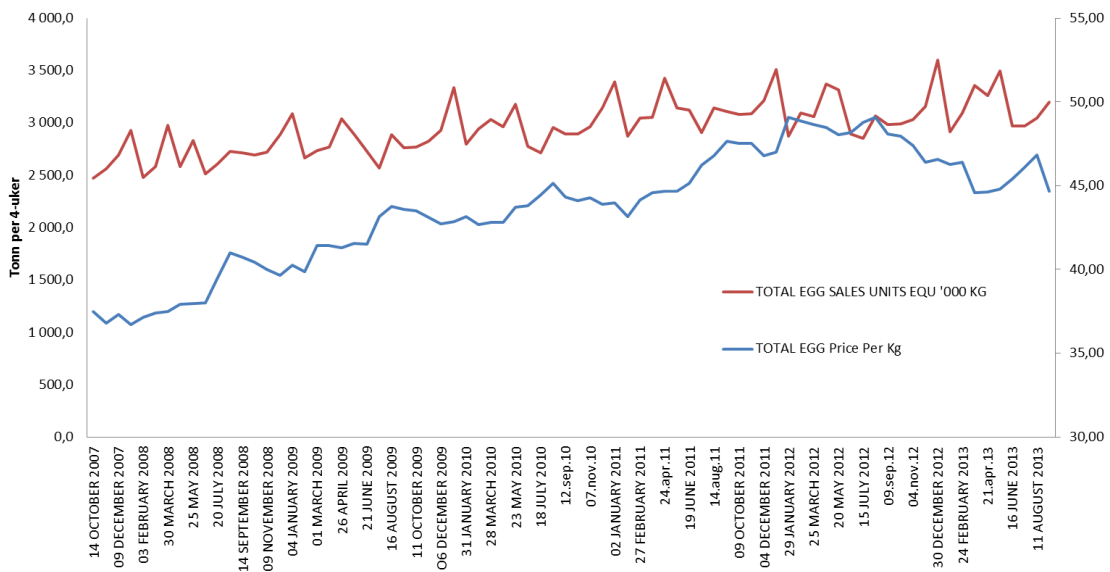
Figur 7-2 viser utviklingen av målpris/planlagt gjennomsnittlig engrospris og oppnådd engrospris for egg fra 2006-2013

Som det framgår av figuren, har den planlagte gjennomsnittlige engrosprisen blitt justert ned i forhold til tidligere målpris. Dette har ikke medført at produksjonen har blitt redusert tilstrekkelig til å oppnå balanse mellom tilbud og etterspørsel. Barrieren for å avslutte eggproduksjon er stor fordi det er mange nye hus hvor mye kapital er bundet opp. Effekten av prisreduksjon på produksjonskapasiteten er derfor mer usikker nå enn den har vært tidligere.

7.2 Priser og prisdannelse etter engrosprispunktet for egg.

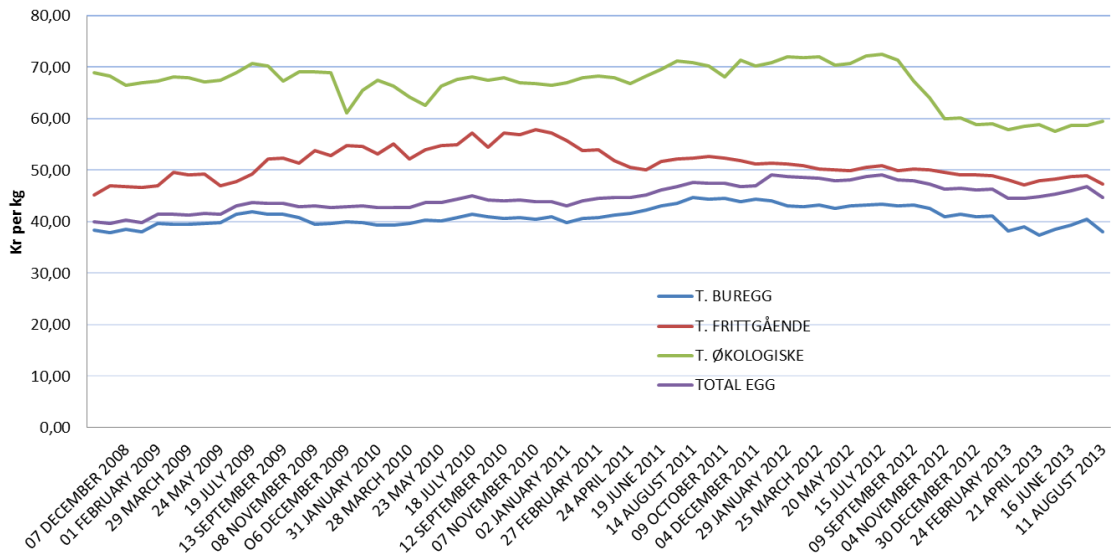
7.2.1 Forbrukerpriser

Figur 7-3 viser at volumet av egg i dagligvare har hatt en svak økning fra 2007 til 2013. Prisen på egg økte frem til 2. halvår 2012 og fra da begynte prisen å falle. Prisen har falt frem til april 2013. Prisfallet medførte imidlertid ikke økt etterspørsel.

Figur 7-3 viser utviklingen av volum og pris for egg i dagligvaremarkedet³⁷.

Figur 7-4 viser prisutviklingen av ulike typer egg i dagligvaren. Økologiske egg har høyest pris og egg fra burhøns har lavest pris.

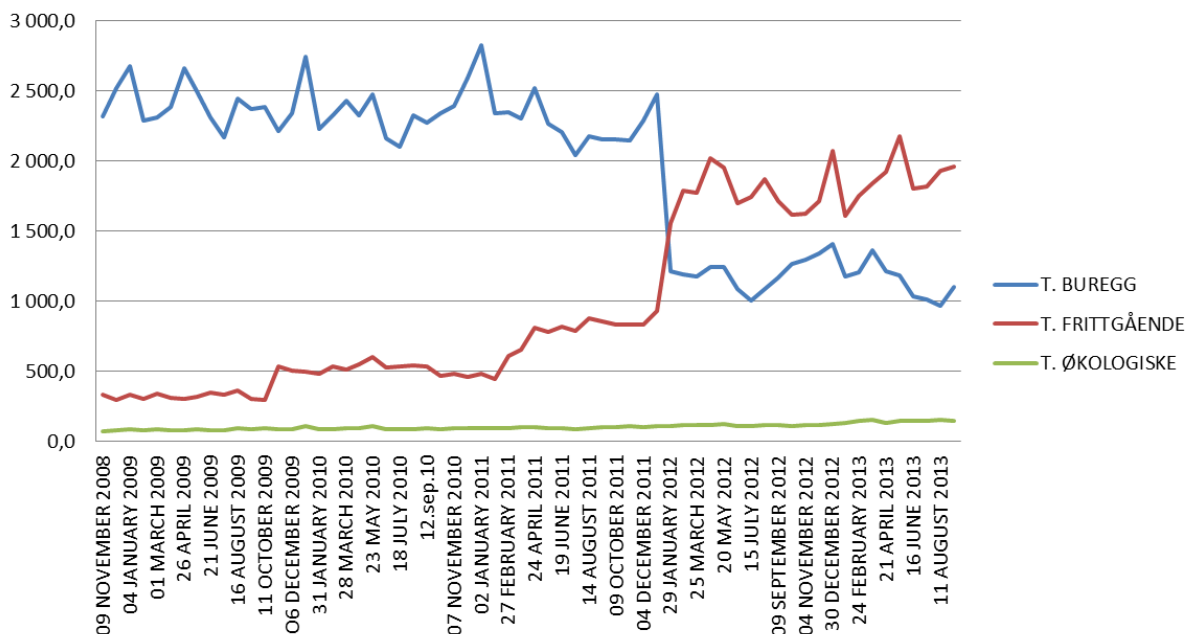
Figur 7-4 viser utviklingen av prisen på ulike typer egg i dagligvaremarkedet³⁸.

Økologisk egg lå lenge langt over andre egg i pris, men gapet har tettet seg betraktelig siden høsten 2012.

³⁷ Nielsen

³⁸ Nielsen

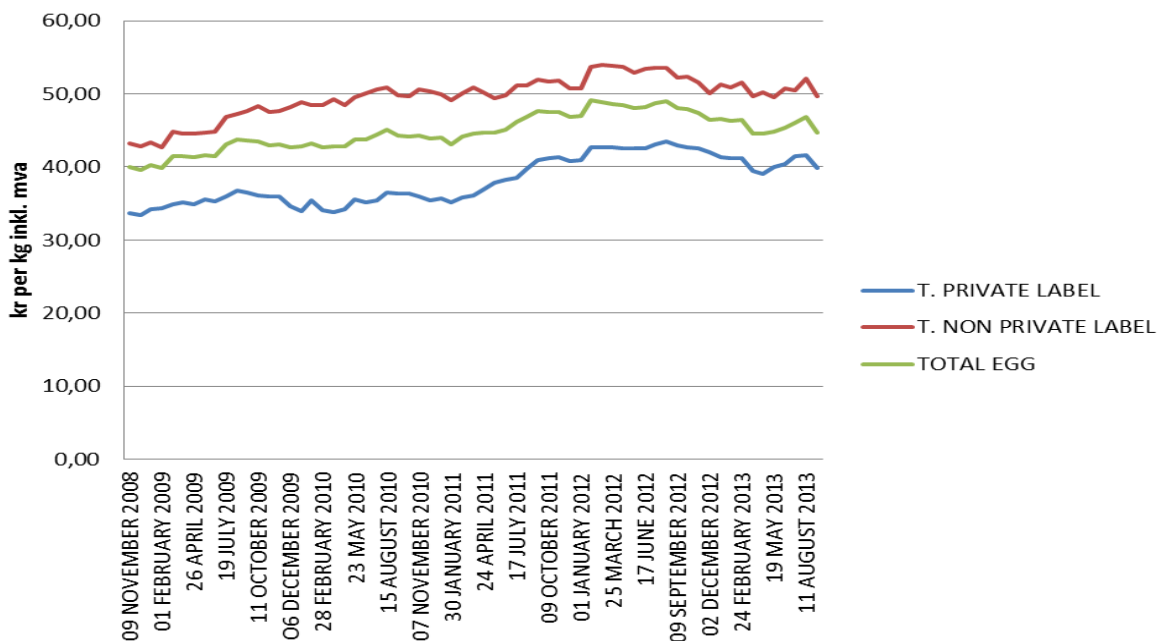
Figur 7-5 viser utviklingen i volum av egg i dagligvare. Det er verdt å merke seg den kraftige økningen av egg fra frittgående verpehøns sluttet av 2011 og frem til mars 2012. Det har i samme periode vært en kraftig nedgang i egg fra burhøns. Dette har en sammenheng med forbudet av hold av verpehøns i tradisjonelle bur fra 1. januar 2012.

Figur 7-5 viser utviklingen av volum av ulike typer egg i dagligvaremarkedet³⁹.

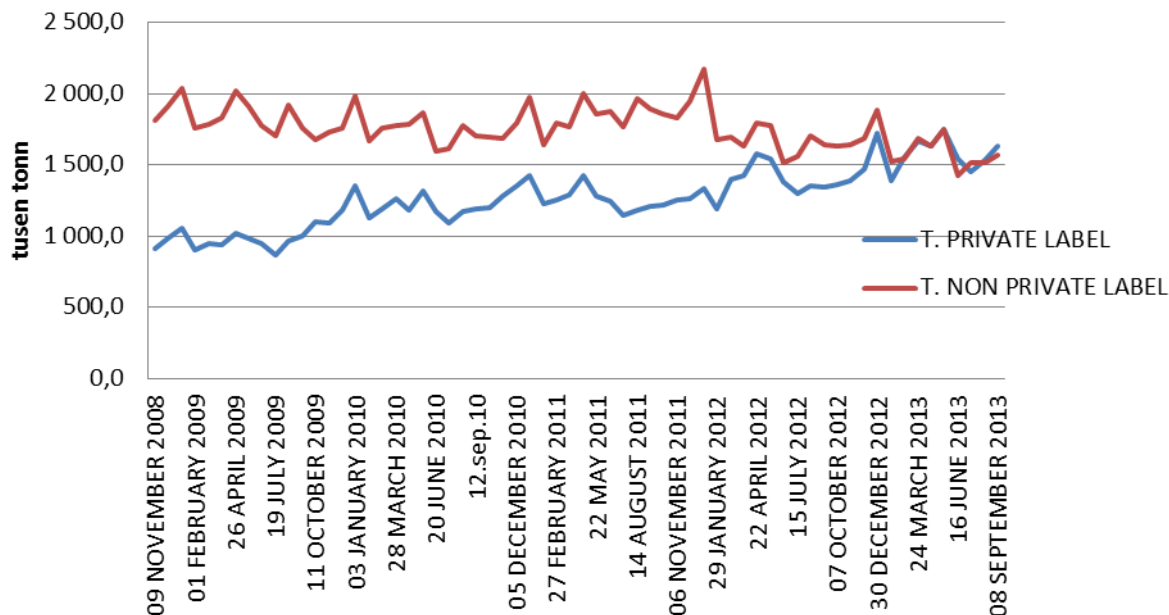
Figur 7-6 viser prisutviklingen av egg fordelt på EMV-varer (private label) og merkevarer (non private label). EMV eggene i dagligvaren har lavest pris med 40 kr per kg og merkevarer har høyest pris med 50 kr per kg. Det har vært en moderat prisøkning fra 2008 til 2013 og prisøkningen er relativt lik for både EMV- varer og merkevarer i absolutte verdier.

³⁹ Nielsen

Figur 7-6 viser prisutviklingen av egg solgt som dagligvarenes egne merkevarer (EMV) og merkevarer(non private label)⁴⁰.

Figur 7-7 viser utviklingen av volumet av egg i dagligvare fordelt på EMV (private label) og merkevarer (non privat label). Det har vært størst volum av egg fra merkevarer frem til 2013, men nå kan det se ut til at EMV har gått forbi merkevarerne i kvantum.

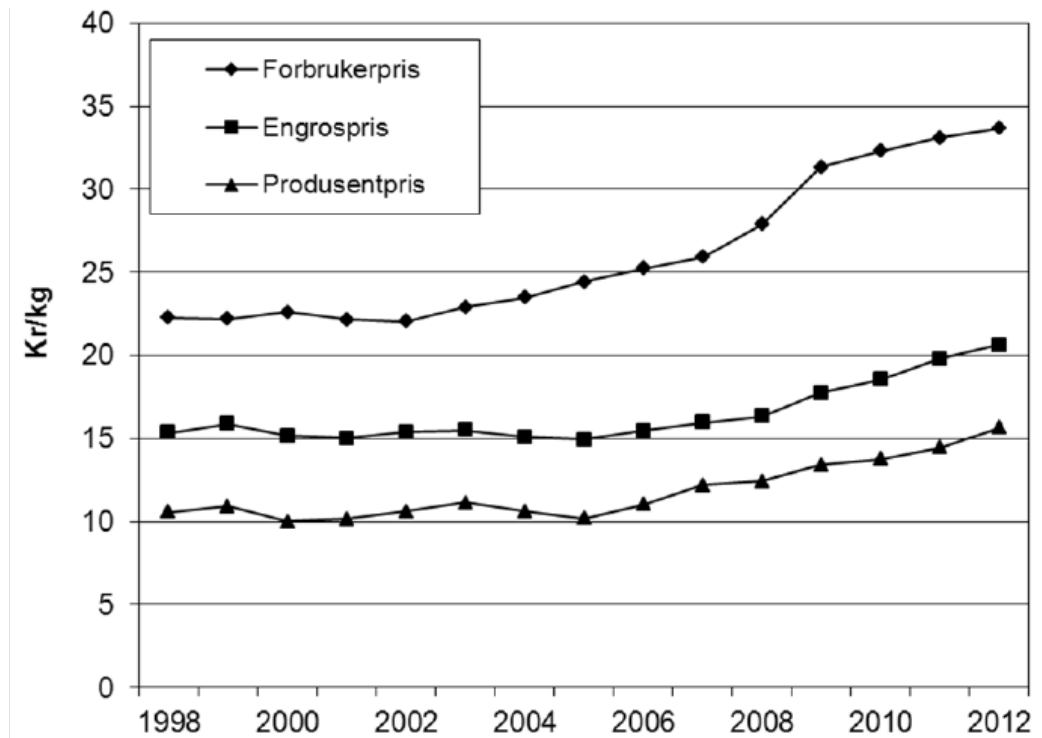

Figur 7-7 viser utviklingen av volumet av egg i dagligvaremarkedet fordelt på dagligvarenes egne merkevarer(EMV) og merkevarer(non privat label)⁴¹.

⁴⁰ Nielsen

7.2.2 Engrospris, produsentpris og forbrukerpris

Figur 7-8 viser utviklingen i prisene på egg, jfr. resultatkontrollen. I følge denne statistikken, øker forbrukerprisene på 1,7 prosent fra 2011 til 2012. Samtidig økte engrosprisen med 4,3 prosent mens produsentprisen gikk opp med 8,4 prosent.

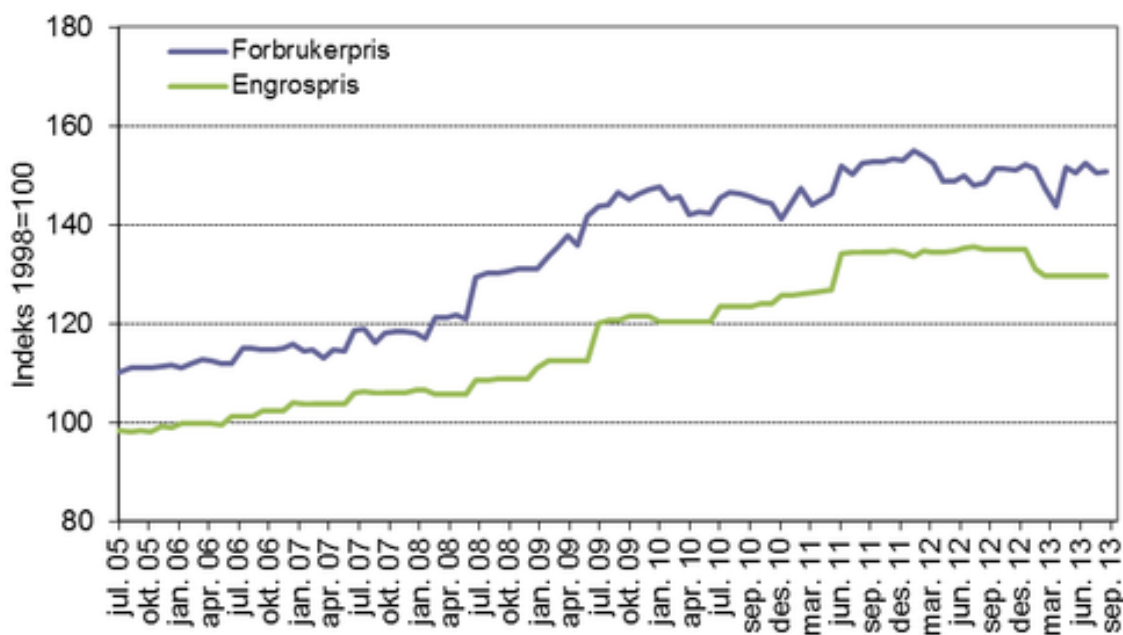

Figur 7-8 viser utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser⁴²

Figur 7-9 viser utviklingen i forbruker- og engrospriser på egg indeksert. Engrospris falt fra januar 2013. Det gjorde også forbrukerprisene, men de økte etter kort tid.

⁴¹ Kilde: AC Nielsen

⁴² BFJ – resultatkontrollen

Figur 7-9 viser en indeksert sammenstilling av utviklingen i forbruker- og engrospriser på egg⁴³

7.3 Produksjon, struktur og produksjonsøkonomi

Det er mange nye hus og det er gjort store investeringer i bransjen de siste årene. Mange produsenter har høy gjeld og tilhørende høye finansielle kostnader.

I 2004 ble de konsesjonsgrensen økt med 50 prosent noe som gjorde det mulig å øke antallet verpehøns fra 3750 til 7 500 verpehøns. Dette kan være årsaken til økningen som begynte i 2006/2007.

Fra og med 1. januar 2012 ble det forbudt å ha verpehøns i tradisjonelle bur. Dermed har det vært et skifte i eggproduksjonen. Omstillingen fra tradisjonelle bur til nye driftssystemer innenfor eggproduksjonen blir av mange omtalt som en av de største og mest vellykkede omstillinger i nyere norsk jordbrukshistorie. Omleggingen har medført at en særskilt stor andel av produsentene nylig har investert i nye hus og driftsapparat og da bygd med kapasitet for å produsere opp mot konsesjonsgrensen og produksjonen har derfor økt. Hos Nortura medlemmer er gjennomsnittet for besetningsstørrelse i 2012 rett over 7 000 verpehøns. Det er en stor økning fra 2011 hvor gjennomsnittlig besetning var på ca. 5 500 verpehøns. Investeringen har medført at mange produsenter har stor gjeldbelastning.

I 2012 oppga livkyllingoppalere at de solgte livkylling til 485 produsenter. I 2013 var tilsvarende tall 510 produsenter. Antallet profesjonelle konsumegg produsenter økte i 2012 og

⁴³ NILF og beregninger utført av SSB for NILF-
http://nilf.no/statistikk/Matvarepriser/Tekst/Manedlig_prisutvikling_for_egg_pa_forbruker-og_engrosniva-figur, 11. oktober 2013

det forventes altså en liten økning i antallet 2013⁴⁴. Interessen for å etablere seg er imidlertid begrenset og den totale produksjonskapasiteten vil derfor ikke øke merkbart. Balanse vil det imidlertid ikke bli før overkapasiteten er tatt igjen av salget.

Referansebrukene viser at inntektene per høne er redusert og kostnadene økt fra 2012 til 2013. Fôr utgjør en betydelig andel av kostnadene i eggproduksjon. Kraftfôrrisene har økt, bl.a. som følge av jordbruksoppgjøret i vår. I følge referansebruksberegningene er det likevel fortsatt en av de produksjonene som har blant de høyeste vederlagene til arbeid og egenkapital. Det må da bemerkes at de finansielle kostnadene er store i bransjen sett under ett.

Det er fire ulike dekningsbidrag for eggproduksjonen ettersom det skilles på fire ulike driftsløsninger ved verpehøns; miljøinnredning, frittgående på gulv, frittgående i aviar og økologisk i aviar. Det er forutsatt full konsesjon på 7 500 verpehøns med levealder til 76 uker.

Dekningsbidraget varierer etter driftsformen, men den største forskjellen er mellom konvensjonell drift og økologisk drift. Konvensjonell drift har et dekningsbidrag på omlag 620 000 kr og økologisk har et dekningsbidrag på litt over en million kroner. Det er også økologisk drift som har størst vederlag til arbeid og egenkapital. Vederlaget til arbeid og egenkapital i konvensjonell drift varierer mellom 125 000 kr og 167 000 kroner.

7.4 Importvern og internasjonale forhold - Egg

7.4.1 Det er noe import av egg, men i begrenset omfang

Det er svært begrenset handel med egg. Det produseres i all hovedsak for de respektive hjemmemarkedene. Importen til Norge skjer innenfor WTO- og EU-kvotene (se avsnitt 3.7.4). Importen til Norge kommer i all hovedsak fra Skandinavia, pga. salmonellarisikoen.

Handelen varierer med markedssituasjonen i Norge. I perioden fra medio 2011 til medio 2012 var det en del import av egg. Etter det har det vært lite import.

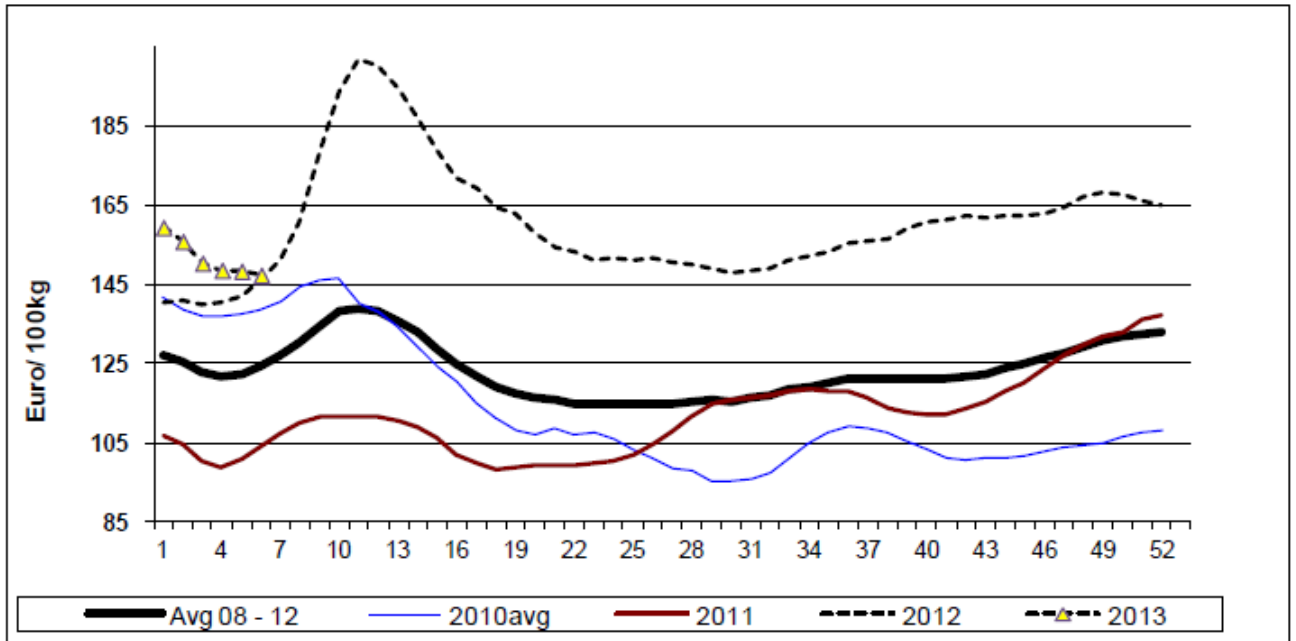
7.4.2 Produksjon og prisutvikling internasjonalt

Produksjonen av skallegg var på 65 mill. tonn i 2011. Av dette ble kun 16 prosent produsert i Europa. Produksjonen på verdensbasis har økt med 25 prosent de siste ti årene, men i Europa har produksjonen bare økt med ti prosent.

Egg produseres hovedsakelig for innlandsmarkedet og bare 4,1 prosent av produksjonen i 2010 ble eksportert. Eksporten av skallegg var på 2 mill. tonn, 273 tusen tonn flytende eggeplomme og 56 tonn tørkede egg. Det er Europa som er den desidert største eksportøren av egg, men mye intra-EU handel. For Norges del så er andre skandinaviske land de mest relevante markedene, bl.a. som følge av Salmonellarisiko.

Økende produksjon av egg i EU førte til at prisene sank i 2010. Fra slutten av 2010, sank produksjonen gjennom hele 2011 og inn i 2012. Blant annet førte forbudet mot uinnredede bur til at det ble mangel på egg i flere EU-land. Figuren nedenfor viser utviklingen gjennomsnittsprisen for EU.

⁴⁴ Antall mottakere av produksjonstilskudd er betydelig høyere, 1834 i 2012. Det indikerer at det er mange som mottar produksjonstilskudd for svært få dyr. Det er mulig dersom man har annen produksjon på gårdsbruket.

Figur 7-10 utvikling i pris på egg i EU, gjennomsnitt av alle medlemsland

Prisene fra Danmark og Sverige avviker fra dette bildet. Prisene i disse landene har ligget betydelig høyere i 2012 enn i EU sett under ett og har vært stabile gjennom året.